

Kultur för hållbar tillväxt

Östersunds kommun
2026-02-25

Nilsson & Månsson

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Syfte och uppdrag	7
Uppdrag.....	7
Bakgrund.....	7
Andra processer och riskanalys.....	8
2. Metod och datainsamling	9
3. Aktuella styrdokument och strategier	11
Kommunala styrdokument och strategier.....	11
Regionala och interregionala styrdokument och strategier.....	12
Styrdokument och strategier med samiskt perspektiv.....	13
4. Omvärldsbevakning	14
Hållbar tillväxt och kultur.....	14
5. Kartläggning av kulturella resurser - behovsanalys	15
Kulturens förutsättningar i Jämtland Härjedalen.....	15
Kulturområden.....	16
Kulturella resurser utifrån andra sakområden.....	22
Bilden av Östersund som kulturstad.....	29
Platskraft Östersund.....	30
Workshop med kulturaktörer.....	31
6. Analys	34
1. Kulturell infrastruktur och kulturaktörer.....	34
2. Synlighet, samordning och varumärke.....	34
3. Kulturella mötesplatser.....	34
4. Förtroendefrågan och kulturhusdebatten.....	35
5. Kultur och näringsliv.....	35
6. Kultur och idrott.....	35
7. Samiska perspektiv.....	35
8. Okända kulturella resurser.....	36
9. Hållbar tillväxt och attraktiva livsmiljöer.....	36
Sammanfattning av behov och utvecklingsområden.....	36
7. Förslag och rekommendationer	37
Kortsiktiga åtgärder (1–3 år).....	37
Långsiktiga åtgärder (3–15 år).....	39
Avslutande reflektioner	42
Källor	43
Intervjupersoner och uppgiftslämnare	44

Vad gör en plats attraktiv för människor att bo, verka och växa i?
För Östersund, som vill nå 75 000 invånare, är kulturen en nyckel.
Staden har ett rikt kulturliv och stora möjligheter att göra kulturen
mer synlig och tillgänglig. Som den brittiska ekonomen
Mariana Mazzucato konstaterar:

“Arts and culture are not peripheral to economic development but essential to both stimulating and directing economic growth toward more creative, inclusive and sustainable societies.”

Denna rapport ger en genomlysning av Östersunds kulturella resurser
och förslag på hur samverkan, investeringar och kreativ utveckling kan
stärka både kulturlivet och stadens attraktivitet.

Sammanfattning

Bakgrunden till utredningen är Östersunds kommuns mål att växa till 75 000 invånare år 2040 och vilken roll kulturen kan ha för att uppnå det. Östersunds kommun har en utpräglad idrotts- och friluftprofil. Staden är dock inte så väl känd för sitt kulturliv och behöver därför bli bättre på att lyfta fram dess styrkor, samordna med andra aktörer samt se över vilka åtgärder som krävs för att lyfta Östersund som kulturstad. Utredningens uppdrag är att ta fram förslag på åtgärder för att lyfta Östersund som kulturstad och stärka dess profil som kreativ stad.

Intervjuer (ett femtiotal), workshopar, dokumentstudier och platsbesök är några metoder som använts i datainsamlingen som genomfördes under perioden april 2025 till december 2025.

Några slutsatser från analysen:

- Den kulturella infrastrukturen är svag vilket begränsar stadens möjligheter att utvecklas som kulturstad och att attrahera nya invånare.
- Östersunds starka idrottsprofil överskuggar kulturen. Avsaknaden av samordning och synlighet gör att den kultur som finns inte bidrar fullt ut till stadens attraktionskraft.
- Kulturhusfrågan har blivit en symbol för ett större förtroendeproblem. För att Östersund ska utvecklas som kulturstad måste satsningar på lokaler kombineras med förstärkta stöd till kulturaktörer verksamma i kommunen.
- Kulturens roll för kompetensförsörjning är central. Näringslivet är en potentiell partner, men kulturaktörerna behöver stärka sin samarbetsförmåga för att möta denna möjlighet.
- Det samiska kulturlivet är en outnyttjad resurs med potential att stärka Östersunds unika profil, men kräver riktade satsningar och synliggörande.
- Östersund har flera outnyttjade kulturella tillgångar i form av etniska föreningar och obrukade lokaler. Genom att synliggöra och integrera dessa i det bredare kulturlivet kan kommunen både stärka social sammanhållning och skapa bättre förutsättningar för nyanlända och kulturskapare.
- Kultur kan spela en viktig roll i att utveckla attraktiva livsmiljöer i Östersund.

Förslagen utgår från sju prioriterade områden och bygger på utredarens analys, kommunens strategier och dialoger med kulturaktörer. I utredningen presenteras förslag till åtgärder på kort och lång sikt under respektive område.

1. Kreativitet och konstnärligt skapande

Syfte: Stärka de professionella kulturaktörernas möjligheter till konstnärlig utveckling, kontinuitet och samverkan.

2. Kulturens infrastruktur och miljöer

Syfte: Utveckla de fysiska förutsättningarna för kultur – byggnader, mötesplatser och miljöer.

3. Samiska perspektiv

Syfte: Synliggöra och stärka det sydsamiska kulturarvet och den samtida samiska kulturen som en självklar och integrerad del av Östersunds kulturliv.

4. Gestaltad livsmiljö och attraktiva livsmiljöer

Syfte: Förankra kultur och konst i stadsutvecklingen och stärka Östersund som en attraktiv livsmiljö.

5. Barn, unga och lärande

Syfte: Stärka barns och ungas rätt till kultur och utveckla kulturens roll i lärandet.

6. Samverkan och synlighet

Syfte: Förbättra kommunikation, synlighet och samverkan inom kulturområdet.

7. Kulturen i samhällsutvecklingen

Syfte: Tydliggöra kulturens roll i utvecklingen av Östersund som plats och samhälle.

Östersunds kommun befinner sig i ett momentum för kulturutveckling, efter att en parlamentarisk grupp enats om en fortsatt inriktning för arbetet med kulturlokaler. Att utreda behoven för bild och form, musik och bibliotek var för sig har skapat möjligheter att ta sig vidare efter en lång period av osäkerhet. För att undvika ytterligare förtroendeförluster behöver kommunen tydligt visa att satsningarna även syftar till att stärka kulturlivet.

1/ Syfte och uppdrag

Uppdrag

Utredningen ska med utgångspunkt i beslutade strategier, övriga fattade beslut, befintliga och möjliga samarbeten med andra aktörer ta fram förslag på kort- och långsiktiga åtgärder. Den ska även ta fram aktiviteter för att lyfta Östersund som kulturstad och stärka dess profil som kreativ stad.

Bakgrund

I dagsläget har Östersunds kommun en utpräglad idrotts- och friluftspolisprofil men är inte så välkänd för sitt kulturliv. Östersund har ett stort omland vilket gör att kulturutbudet och kulturlivet i staden även har stor betydelse för hela länet. I Östersund finns till exempel de regionala kulturinstitutionerna Estrad Norr, Filmpool samt det regionala museet Jamtli. Det ideella kulturlivet är starkt i Östersund och Jämtland och står som arrangörer för en betydande del av kulturutbudet. Östersund har en unik position som största stad i sydsamiskt område och är därmed något av en nod för södra Saepmie. Den samiska kulturen med alla sina uttryck är något som bör beaktas i arbetet.

Östersunds kommun har som ambition att växa till 75 000 invånare till 2040. För att uppnå det målet behöver Östersund både locka nya invånare och se till att personer som redan bor i Östersund väljer att stanna kvar. Idag bor det cirka 65 000 invånare i Östersunds kommun. Ambitionen är att kommunen ska fortsätta att växa eftersom man menar att städer som växer lockar till sig investeringar, satsande företag och fler människor. Det ger i sin tur ett rikare utbud, större arbetsmarknad och bättre service. Östersunds kommuns huvudargument för tillväxtnålet är:

- Östersund som regional motor behövs
- Östersund ska behålla och utveckla välfärden
- Östersund ska vara en intressant plats för karriär, investeringar och företagande
- Östersund ska vara en attraktiv plats med puls och valmöjligheter

Ekonomiska förutsättningar för kulturen i Östersund

För att ge bild av förutsättningarna för kulturlivet i Östersund beskriver vi kort kommunens kulturbudget. Kultur- och fritidsnämnden har 2025 en kulturbudget på ca 72 miljoner kr. som fördelas mellan Allmänkultur och konst 25 106 000 kr. Bibliotek 26 951 000 kr. och Kulturskola 21 469 000 kr. Därutöver anslår Kommunstyrelsen 10 478 212 kr. till Jamtli.

I Östersunds kommun är kostnaden för kulturverksamhet (avser stöd till studieorganisationer, allmän kulturverksamhet, bibliotek samt musik- och kulturskola) 2024 1 495 kr/invånare, vilket är något lägre än riket där motsvarande siffra ligger på 1 603 kr/invånare. Kostnaden för fritidsverksamhet (avser allmän fritidsverksamhet, idrotts- och fritidsanläggningar samt fritidsgårdar) är 2024 3 506 kr/invånare mot i riket 2 308 kr/inv. Alltså ligger Östersunds kostnad för fritidsverksamhet högre än riket i stort. Kommunen har alltså prioriterat fritid/idrott i förhållande till kultur.

Kommunen har idag följande kulturbidrag:

- Bidrag till kulturarrangemang
- Bidrag till unga
- Bidrag till hembygdsföreningar
- Bidrag till kulturföreningar
- Bidrag till studieförbund
- Drift- och underhållsbidrag, till allmänna samlingslokaler och föreningsanläggning
- Utvecklingsbidrag till kultur

Ett nytt utvecklingsbidrag införs under 2026 med syfte att främja konstnärlig och kulturell utveckling, samt att stödja projekt som verkar i enlighet med ambitionsnivåerna i Östersunds kommuns *Riktlinje kultur* och *Strategi för kultur*. Bidraget kan sökas av kulturföreningar bland annat för förnyelse och utveckling av föreningens verksamhet och för projekt som syftar till att nå nya målgrupper och samarbeten.

Utredaren konstaterar att dagens bidragssystem inte medger fleråriga stöd. Fleråriga stöd kan behövas för att stärka den kulturella infrastrukturen. Flera kommuner i Sverige har fleråriga kulturstöd, till exempel Växjö kommun.

Risikanalys av denna utredning

Det har gjorts många utredningar om kultur i Östersunds kommun, inte minst har frågan om kulturhus utretts. Just nu pågår också flera processer med kultur i fokus, till exempel etableringen av en konsthall och utvecklingen av en konsert-kongresshall på Gustav III:s torg. Mittuniversitetet driver projektet *Kraftfält om kulturella och kreativa branscher*. Det finns också tydliga styrdokument kopplade till kulturområdet i kommunen. En risk med den här utredningen är att den blir en hyllvärmare. Ytterligare en utredning och ingenting händer. I samtal med kulturaktörer har vi sett en viss trötthet på just samtal, workshopar och utredningar. Vidare märks en viss skepsis mot motiven till kommunens tillväxtmål.

Utredarens ambition är att utifrån kartläggningen av kulturella resurser ge förslag till konkreta åtgärder på kort sikt som får saker att hända relativt snabbt och samtidigt ge förslag till långsiktiga åtgärder för att stärka de idag relativt svaga strukturerna för kultur i Östersund. Det finns ett stort intresse för att utveckla kulturen i Östersund och avgörande för att detta ska hållas levande är att kommunen genomför en del åtgärder i närtid.

2/ Metod och datainsamling

Utredningen bygger på både en kvantitativ och kvalitativ datainsamlingsmetod där tonvikten ligger på den senare. Utredarna har intervjuat ett femtiotal personer, individuellt eller i grupp. I bilaga 2 finns sammanfattningar av ett urval av intervjuerna. Fyra workshopar och ett antal gruppintervjuer har genomförts. En förteckning över samtliga intervjupersoner och uppgiftslämnare finns i slutet av rapporten.

Utredaren har lagt stor vikt vid att möta många av de intervjuade på plats i Östersund och där träffa dem i deras verksamhet/miljö.

Till uppdraget har en styrgrupp kopplats bestående av Kata Wennberg, Joakim Halvarsson, Anna-Carin Svedén, Anton Sävström, Sylvia Nord och Karin Thomasson. Karin Thomasson har även fungerat som kontaktperson.

Uppdraget genomfördes under perioden april 2025 - februari 2026.

Överblick av genomförd datainsamling (april 2025-december 2025)	
Dokumentgranskning/textanalys	Aktuella utredningar och styrdokument.
Statistiksammanställning	Statistik avseende bland annat Östersunds kommuns demografiutveckling och satsningar på kultur.
Platsbesök	Platsbesök: bland annat på Biblioteket, Kulturskolan, Gamla Tingshuset, Folkets hus, Vagnhallen, Jamtli, Sommarhagen, Jazzköket, Norra Station, Ahlbergshallen.
Workshopar och gruppsamtal	Fyra workshopar med kulturaktörer, med kommunstyrelsen, med unga kulturskapare och med konstnärer.
Intervjuer	50 intervjuer genomfördes, digitalt och live.
Omvärldsbevakning	Desktop research av relevanta exempel på kulturutveckling.
Avstämningar med kontaktperson och möten i styrgruppen	Avstämningar varje vecka med kommunens kulturstrateg. Fyra styrgruppsmöten genomfördes.

Momentet behovsanalys, Cultural mapping, har fokuserat på kända och okända kulturella resurser i Östersunds kommun och har utgått från bland annat följande frågeställningar:

- Vilka aktiva och relevanta kulturaktörer finns? Vilka behov har dessa?
- Hur ser den kulturella infrastrukturen ut?
- Vilka kulturella mötesplatser är viktiga?
- Vilka kulturella resurser är viktiga för unga?
- Hur kan de kulturella resurserna utvecklas? Finns okända kulturella resurser som kan ha en viktig roll?
- Vilken är bilden av Östersund som kulturstad idag?

Behovsanalysen har utgått från Cultural planning-metoden som bygger på ett underifrånperspektiv. I mappingen är det avgörande att säkerställa att grupper som inte alltid är hörda kommer till tals.

Med kulturella resurser menar vi såväl konstarterna som kultur i dess vida antropologiska mening. Kulturella resurser inbegriper inte bara konstarterna, kulturella och kreativa branscher utan även immateriella värden som kreativitet och framtidstro.

3/ Aktuella styrdokument och strategier

Det finns en rad styrdokument och strategier som har bäring på kulturutvecklingen i Östersunds kommun.

Kommunala styrdokument och strategier

På kommunal nivå finns bland annat följande styrdokument:

- *Riktlinje kultur*
- *Strategi för kultur*
- *Näringslivsstrategi för hållbar tillväxt 2022–2026*
- *Slutrapport för politisk beredningsgrupp - Kulturhus*

En Arkitekturpolicy och en Konstpolicy är under framtagande.

Riktlinje kultur

I *Riktlinje kultur* finns bland annat följande ställningstaganden:

Kulturens drivkraft i samhällsbygget: Kultur ses som en viktig del i folkhälsan, demokratin och livslångt lärande.

Samisk kultur: Kommunen stöder utvecklingen av samisk kultur och dess relation till traditionella samiska marker.

Mål för kultur: Kommunen strävar efter att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen.

Kulturell infrastruktur: Kommunen erbjuder kulturell infrastruktur som främjar aktiv och attraktiv fritid.

Stöd för professionella kulturskapare: Kommunen skapar bra villkor för professionella konstnärers arbete och ser de kulturella och kreativa näringarna som en viktig del av det lokala näringslivet.

Strategi för kultur

I *Strategi för kultur* finns följande utvecklingsområden:

Mötesplatser: Kommunen ska utveckla och tillgängliggöra fysiska och offentliga mötesplatser för kultur i hela kommunen, med ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade lokaler för såväl publik som utövare.

Samverkan och barn och unga: Samverkan mellan kommun, föreningsliv och professionella aktörer ska stärkas. Barn och unga ska ha tillgång till professionell kultur och eget skapande. Insatser som motverkar utanförskap och stödjer unga kulturskapare prioriteras.

Digitalisering: Kultur ska produceras och tillgängliggöras även digitalt. Kommunen ska främja digitalt skapande och använda digitalisering för att nå fler målgrupper samt stärka lärande och bildning.

Synliggörande och attraktionskraft: Kommunen ska förbättra förutsättningarna för att synliggöra kulturlivet och dess aktörer. Kulturen ska bidra till samhällsbygge, näringslivsutveckling och besöksnäring. Samisk kultur ska stödjas i enlighet med kommunens ansvar.

Utredaren ser inget behov av att arbeta fram nya styrdokument inom kulturområdet.

Näringslivsstrategi för hållbar tillväxt 2022–2026

Vi kan konstatera att *Näringslivsstrategi för hållbar tillväxt 2022–2026* har tydliga formuleringar om kulturell utveckling. De utpekade områdena är:

1. **Företagande och arbete i omställning**
2. **Företagsklimat**
3. **Platsunika kvaliteter och upplevelser:** Fokuserar på att vidareutveckla Östersund genom att stärka *gastronomi, kultur och livsstil*, samtidigt som kommunen lockar besökare och invånare genom sin unika position mellan stad och fjäll.
4. **Innovation och entreprenörskap**
5. **Kompetensförsörjning**

Slutrapport för politisk beredningsgrupp – Kulturhus

Kommunfullmäktige gav 2022 kommunstyrelsen i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett kulturhus i Östersunds kommun. En politisk beredningsgrupp tillsattes och rapporten presenterades 2024. Gruppen formulerade en gemensam vision där kulturens frihet och tillgänglighet för alla, särskilt barn och unga, betonas. Som samisk förvaltningskommun ska Östersund aktivt synliggöra samisk kultur. Gruppens slutsats är att behovet av kulturlokaler inte bör lösas i ett enda kulturhus, utan genom satsningar på flera hus för olika ändamål.

Behoven är tydliga:

- Biblioteket är i akut behov av renovering och modernisering. En förstudie är framtagen, med byggstart 2026 och en beräknad kostnad på ca 100 miljoner kronor.
- En adekvat konsertlokal för akustisk musik saknas helt, och frågan utreds vidare, i anslutning till planerna för Gustav III:s torg.
- En konsthall för bild- och formkonst behövs och en förstudie av Vagnverkstaden har påbörjats under 2025 och kommer att presenteras under våren 2026.

I linje med Kulturhusutredningens förslag har bibliotekets renovering utretts och utredningar om möjlig etablering av en konsert- och kongresshall samt utvecklingen av en konsthall i Vagnverkstaden pågår. Exercishallen föreslås däremot säljas då kostnaderna för upprustning bedöms som alltför höga.

Beredningsgruppen konstaterar att kultur är en viktig del av samhällsbygget och avgörande för Östersunds attraktivitet, inte minst utifrån kommunens tillväxtmål.

Regionala och interregionala styrdokument och strategier

Regional kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024–2027 påverkar i hög grad kulturutvecklingen i Östersunds kommun då den ligger till grund för prioriteringar av medel.

Fokusområden i kulturplanen:

1. Kulturarv – dåtid, samtid, framtid
2. Barns och ungas rätt till kultur
3. Breddat deltagande och skapande
4. Digital kulturutveckling

5. Omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer
6. Nationella minoriteters och urfolket samernas kultur och språk
7. Professionella kulturskapares villkor samt kulturella och kreativa branscher

Ett annat styrdokument är positionspappret *Kultur i Norr*, ett kulturpolitiskt dokument framtaget av de fyra nordligaste regionerna, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Härjedalen.

Positionspapperet identifierar tre strategiska områden för interregional samverkan:

1. Urfolket samerna
2. Kulturella och kreativa näringar (KKN)
3. Arrangörsfrämjande insatser

De nordliga regionerna präglas av stora avstånd, få befolkade centra och särskilda svårigheter kring rekrytering, kompetensutveckling och professionella nätverk. Kulturen bedöms som viktig för regionens attraktivitet, sociala sammanhållning och folkhälsa. Ökad digitalisering, resursoptimering samt erfarenhetsutbyte i interregionala nätverk lyfts fram som möjliga lösningar.

Styrdokument och strategier med samiskt perspektiv

Östersund har en unik position som största stad i sydsamiskt område och är därmed något av en nod för södra Saepmie. De samiska perspektiven lyfts i ovan nämnda styrdokument och strategier och har också en roll i Östersunds kulturliv, framför allt genom det samiska museet Gaaltje men även vid konstnärliga gestaltningar i kommunen. Utredaren konstaterar dock att de samiska perspektiven kunde vara mera framträdande, något som bland annat kommer fram i den medborgarundersökning som kommunen genomfört och som kommer att beskrivas längre fram. De samiska perspektiven lyfts ofta fram i samband med besöksnäring.

Viermie K, ett nätverk av sex samiska kulturorganisationer i norra Sverige, och Kultur i Norr har tagit fram rapporten *Villkoren för samisk kultur* (Bokstad, T 2022. Viermie K och Kultur i Norr) som belyser de strukturella villkoren för samiska kulturaktörer i norra Sverige. Utredningen visar att samiska kulturinstitutioner lider av brist på resurser, långsiktighet och relevanta stödsystem. Det statliga stödet via Sametinget är otillräckligt och möjligheten till professionell utveckling är kraftigt begränsad. Rapporten föreslår bland annat att Sametingets kulturanslag ökas och att regionalt stödsystem med trappstegsmodell, ett samiskt kompetenscenter för språk och kulturproduktion, samt en mobil mötesplats som kan verka i hela Saepmie inrättas.

Kulturen ses inte som avskild från livsstil eller språk, utan som en integrerad helhet. För att kulturpolitiken ska bli rättvis krävs stöd som tar sin utgångspunkt i denna förståelse. Rapporten uppmanar stat, regioner och kommuner att erkänna det samiska kulturlivets särskilda villkor och rätt till självbestämmande. Förändring kräver både ökade resurser och större inflytande från det samiska civilsamhället.

4/ Omvärldsbevakning

Detta avsnitt belyser kultursatsningar i några kommuner som är relevanta utifrån Östersunds geografiska och strukturella förutsättningar. Vidare beskrivs några konkreta verktyg och metoder som använts runt om i världen för att utveckla platser och stärka attraktivitet. Slutligen sammanfattas några aktuella rapporter från Myndigheten för kulturanalys. För att underlätta läsningen ligger avsnittet Omvärldsbevakning i sin helhet i bilaga 1. Vi har dock valt att ta med några perspektiv på hållbar utveckling och kultur här i rapporttexten.

Hållbar tillväxt och kultur

Vilket samband finns mellan hållbar tillväxt och utveckling av kulturella resurser? Den brittiska ekonomiprofessorn Mariana Mazzucato framhåller i artikeln *The Public Value of Arts and Culture: Investing in Arts and Culture to Reimagine Economic Growth in the 21st Century* (Mazzucato, M. 2025, UCL Institute for Innovation and Public Purpose, London) att kultur inte är ett perifert område utan en grundläggande del av ekonomisk och samhällslig utveckling. Mazzucato argumenterar för att konst och kultur är avgörande för att forma framtidens samhällen och ekonomier. Hon menar att kultur inte är en kostnad utan en strategisk investering som kan styra utvecklingen mot mer inkluderande och hållbara samhällen.

Artikeln lyfter fram att traditionella mått som BNP inte fångar kulturens fulla värde. I stället behövs metoder som mäter kulturens bidrag till identitet, gemenskap, kreativitet och samhällsförändring. Hon framhåller att kultur både är ett mål i sig och en förutsättning för andra samhällsmål som klimat, hälsa och social inkludering. För detta krävs långsiktiga offentliga satsningar på kulturinstitutioner, utbildning och konstnärer. Artikelns kärna är att konst och kultur måste ses som kritisk infrastruktur för samhällsutveckling – en källa till innovation, delaktighet och nya visioner för framtiden. Mazzucato skriver:

“We need to move away from viewing arts and culture as a cost and towards recognising them as an investment. Arts and culture can be both a means and an end: a goal of economic policy as well as a precondition for economic transformation.”

Charlotta Mellander, professor i nationalekonomi, har i två decennier forskat om vad som gör städer attraktiva. Hon framhåller att dynamiken i en stad skapas av människorna och mötesplatserna, inte av byggnaderna i sig. Det är lätt att tro att jobb och bostäder är avgörande, men för unga vuxna (18–35 år) väger även kultur, nöjen, utbildning och god kollektivtrafik tungt. Människor dras i hög grad till platser för konsumtion och upplevelser – konserter, restauranger och annan variation – snarare än enbart produktionsorter. Att en stad är estetiskt tilltalande spelar roll, men det krävs liv och aktivitet i omgivningen för att torg och parker inte ska kännas otrygga. Attraktiva städer är inte alltid de tryggaste, utan snarare de som upplevs som spännande, mångfacetterade och tillåtande – platser med fler ja-sägare än nej-sägare. I artikeln: *Hon har nycklarna till den attraktiva staden* (Skanskas webbsida) säger Mellander:

“Vi dras inte till platser för produktion i dag, utan till platser för konsumtion ... konserter, teater, restauranger, barer och gym.”

Avsnittet Omvärldsbevakning finns i sin helhet i bilaga 1.

5/ Kartläggning av kulturella resurser – behovsanalys

I det följande redovisas den kartläggning av kulturella resurser som vi genomfört under utredningstiden. I vissa delar av kartläggningen har vi valt att även göra resonerande kommentarer. Som vi beskrivit i metodavsnittet har kartläggningen fokuserat på kända och okända kulturella resurser i Östersunds kommun och utgått från bland annat följande frågeställningar:

- Vilka aktiva och relevanta kulturaktörer finns? Vilka behov har dessa?
- Hur ser den kulturella infrastrukturen ut? Vilka nätverk finns?
- Vilka kulturella mötesplatser är viktiga?
- Hur kan de kulturella resurserna utvecklas? Finns okända kulturella resurser som kan ha en viktig roll?

Inledningsvis något allmänt om kulturella resurser i Region Jämtland Härjedalen och därefter en genomgång av kulturella resurser inom olika kulturområden. Vidare redovisar vi bland annat resultat från den workshop med kulturaktörer som genomfördes i juni och resultat från Östersunds kommuns medborgarundersökning om kulturfrågor.

Kulturens förutsättningar i Jämtland Härjedalen

I *Regional kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024–2027* beskrivs de kulturella förutsättningarna:

”Jämtlands län är till ytan landets tredje största län, vilket motsvarar 12 procent av Sveriges yta. Samtidigt har länet ungefär 1,2 procent av landets befolkning. Det här för med sig utmaningar och möjligheter som regionen delar med de övriga tre regionerna i norra Sverige. Den kulturella infrastrukturens särprägel i Jämtland Härjedalen utgörs av de många små kulturaktörerna, det mångfaldiga föreningslivet. Till skillnad från tätbefolkade regioner med många kulturinstitutioner, konstnärliga högskolor och stora städer, präglas Jämtland Härjedalen av stora geografiska avstånd och avsaknad av spelplatser, framför allt vintertid. Jämtlands län har ett livskraftigt och starkt näringsliv med många entreprenörer och småföretag, inte minst kulturskaparna som utgör kärnan i de kulturella och kreativa branscherna. Region Jämtland Härjedalen har en särskild överenskommelse med Östersunds kommun angående verksamheten i Stiftelsen Jamtli, Teater Barda och Härke konstcentrum.”

I rapporten *Kultursamverkansmodellen, uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2023*, (Kulturrådet 2024) beskrivs varje regions finansiering av kultursamverkansmodellen. Utredaren konstaterar att Region Jämtland Härjedalen erhåller en relativt hög andel statliga medel till den regionala kulturverksamheten. Hela 40% finansieras av staten medan regionen står för 48% och kommunerna för bara 12%. Den kommunala medfinansieringen är alltså låg i jämförelse med andra regioner.

Kulturlivet i Jämtland Härjedalen såväl som i Östersund bärs i hög grad upp av ideella kulturföreningar och det finns få regionala kulturinstitutioner i länet. Endast fem institutioner får statligt stöd via kultursamverkansmodellen: Jamtli, Estrad Norr, Riksteatern Jämtland Härjedalen, Föreningsarkivet i Jämtlands län och Kulturutveckling (Bild och form, film, hemslojd och bibliotek). Ingen annan region i Sverige har färre kulturinstitutioner inom kultursamverkansmodellen.

Region Jämtland Härjedalens rapport *Uppföljning av plan för kulturella och kreativa branscher i Jämtland Härjedalen*, Region Jämtland Härjedalen, 2024, beskriver att de flesta KKB-företag i länet finns inom områdena bild och form (362) samt inom scenkonst, 352. Det finns ingen tillgänglig statistik över KKB-företag nedbruten på kommunnivå.

I det följande beskriver vi kort den kulturella infrastrukturen för olika kulturområden i Östersunds kommun. Utredarens intryck är att diskussionen om kulturlivet i staden har haft stort fokus på scenkonst och musik, ofta med koppling till diskussionen om ett kulturhus. Här beskrivs kortfattat förutsättningarna inom ett antal kulturområden för att ge en bredare bild.

Kulturområden

Här följer en beskrivning av kulturella resurser inom de olika kulturområdena. Vi vill påpeka att det är en översiktlig beskrivning, varför alla aktörer inte är nämnda. Beskrivningen bygger på genomgång av styrdokument, aktuella webbsidor och genomförda intervjuer. En sammanfattning av ett urval av intervjuerna finns i bilaga 2.

Scenkonst, musik, film och rörlig bild

Estrad Norr driver den samlade scenkonstverksamheten i Jämtland Härjedalen och arbetar med musik, musikteater, teater och dans. Estrad Norr driver även Teater Barda som är en scenkonstgrupp där skådespelarna består av personer med varierade funktionsnedsättningar. Verksamheten finansieras av region och stat. Östersunds kommun bidrar därmed inte till finansieringen av Estrad norr, vilket skiljer sig från hur majoriteten regioner och kommuner samfinansierar regional scenkonstverksamhet. Estrad Norr fungerar alltså inte som en stadsteater och har inga anställda musiker, dansare eller skådespelare utan arbetar med frilansare för egna och köpta produktioner. Scenkonstverkstan är Estrad Norrs scen där deras produktioner visas.

Det finns flera fria scenkonstgrupper med bas i Östersund, bland annat Undantaget som gör ett flertal professionella produktioner varje år och har en egen scen på Frösön. Det finns även ett antal professionella kulturskapare inom scenkonst som är bosatta i Östersund.

Scenkonst Östersund, som är en del av Riksteatern, är lokaliserade på Storsjöteatern och är en av Sveriges största riksteaterföreningar. Man har cirka 12 000 besökare per år och samarbetar med både Riksteatern och fria grupper. Man har dock inga föreställningar utanför Östersund.

Scenkonstbiennalen som genomfördes i juni 2025 visade på Östersunds kapacitet inom scenkonstområdet och många pekar på möjligheten att bygga vidare på erfarenheterna från biennalen för arbetet framåt inom scenkonsten.

Flera aktörer, bland annat Östersundsrevyn, Teaterverkstan, Kulturskolan och Ung kultur (Gamla Tingshuset) erbjuder också olika möjligheter till att utöva scenkonst.

Östersund har sedan regementstiden ett starkt musikliv. En viktig aktör är Östersunds orkesterförening, en semiprofessionell orkester som ger sex till åtta konserter per år, oftast i kyrkan eftersom konsertlokal saknas. Orkesterföreningen, som är en av Sveriges äldsta, har ambitionen att arbeta med uruppföranden och en jämställd repertoar. Utmaningarna är främst bristen på lämpliga lokaler för akustisk musik, ekonomisk långsiktighet, samt att locka yngre musiker och publik.

Östersund Symphonic band, en semiprofessionell orkester med blåsare och Republiken Big band framträder också regelbundet. Det finns dessutom ett stort antal körer, ofta med koppling till kyrkan.

Stuck on, Klubb Sam, Jazz i Jämtland är betydelsefulla arrangörer. Stuck on skapar ett stort utbud av musikakter av hög kvalitet och pekas ut av många av de intervjuade som en mycket viktig aktör i Östersunds kulturliv. Vidare fungerar många restauranger och klubbar som scener, bland annat Jazzköket. Föreningen Stuck on drivs ideellt och verksamheten finansieras till viss del av bidrag. Morgan Hall som är föreningens ordförande ser ett behov av stöd när det gäller större projektansökningar. Då främst i hur de ska fyllas i och formuleras och han menar att det hade varit värdefullt om kommunen hade kunnat bidra med detta i någon form. Han ser också ett behov av lite större lokaler för cirka 200–600 personer som inte är sittande. Det finns inte sådana i Östersund idag som uppfyller tillräckligt bra nivå på ljud.

Storsjöyran Evenemang AB som driver festivalen Storsjöyran samt andra kulturella arrangemang är en central aktör inom event och musik i Östersund. Organisationen har sedan 1980-talet bidragit till att forma Östersunds identitet som kulturstad.

Det finns en rad privata dansskolor som har en omfattande verksamhet.

Filmpool är ett regionalt resurscentrum för film som verkar för att stärka filmen som konstytring i länet. Den fokuserar på kort- och dokumentärfilmsproduktion, talangutveckling, filmpedagogisk verksamhet samt biograf- och visningsfrågor. Den ideella föreningen Folkets Bio Östersund driver

biografen Bio Regina med två salonger på Prästgatan.

Som vi tidigare nämnt pågår sedan många år tillbaka en diskussion om behov av lokaler för scenkonst, för repetitioner och föreställningar/konserter. Flera utredningar har gjorts om möjligheten att bygga ett kulturhus. Den senaste utredningen, *Slutrapport för politisk beredningsgrupp – Kulturhus*, konstaterar att kommunen saknar adekvat lokal för akustisk musik inom alla genrer. Idag finns ett antal scener, bland annat Storsjöteatern (som renoverades 2017, till en kostnad av 88 miljoner), Gamla Teatern, Folkets Hus, Tingssalen på Gamla Tingshuset, Blackboxen på Estrad Norr, Undantagets scen och Östersund Arena. Det finns även mindre scener i bygdegårdar och föreningshus. Under scenkonstfestivalen i juni 2025 användes ett 15-tal scener i staden.

Åsikterna om behovet av lokaler för musik och scenkonst går isär. Frågan om att bygga ett kulturhus, alltså med flera konstformer representerande, och/eller ett konserthus tycks ha dominerat den kulturpolitiska debatten under många år. De flesta aktörer är överens om att det behövs en ändamålsenlig scen för akustisk musik, vilket idag saknas. Ett annat behov som framkommer bland annat i medborgarundersökningen Kultur i Östersund, är en scen för större akter såsom opera, musikal och andra större musikakter. Idag används ibland Östersund Arena till större akter men den är mindre ändamålsenlig. Några pekar på behovet av en större scen för kommersiella produktioner. Idag har Storsjöteatern 400 platser men nuförtiden efterfrågas ofta 800 platser av kommersiella bokare. Den politiska beredningsgruppen för kulturhus menar i sin slutrapport att en konsert- och kongresshall skulle kunna ingå inom ramen för kommande planer för Gustav den III:s torg.

Bristen på lokaler för scenkonst kan även påverka tillgängligheten till scenkonst för barn och unga, till exempel finns utmaningar när det gäller att arrangera scenkonst för skolelever, inom *Kulturhjul* och *Skapande skola*.

Flera av de intervjuade har farhågor om att en ny konsert- och kongresshall på Gustav III:s torg skulle innebära höga kostnader som gör att kulturaktörerna inte har råd att hyra in sig där. Några menar att det vore bättre att utveckla befintliga lokaler, till exempel Gamla Exercishallen, som kommunen nu beslutat att sälja.

Morgan Hall, Stuck on:

”Jag ser att Östersund ska vara en stad med många, relativt små scener, där det händer saker ofta. En småstad, men med puls och kulturliv.”

Mattias Schindele, Orkesterföreningen:

”Att uppleva kultur live är en förutsättning för att samhället ska hålla ihop. En stor brist i Östersunds kulturliv är att det saknas en lokal för akustisk musik.”

Martin Johansson, Undantaget:

”Vi behöver inte nya byggen – vi behöver resurser för att utveckla de scener som redan finns. Om politiken satsar på några nyckelaktörer skulle massor kunna hända.”

Hugo Nylander, Storsjöteatern:

”Östersund behöver en bra större livelokal och att bygga ett kulturhus bara för akustisk klassisk musik känns inte ekonomiskt försvarbart.”

Andrea Wiktorsson, Storsjöran Event AB:

”Östersund behöver en större konsertlokal. Men många mindre konsertlokaler går också bra. Att det är centralt är viktigt, det bidrar till att folk kommer. Politiker och kommun måste våga peka ut kulturen som utvecklingsområde. Man pratar gärna, men sen är det alltid nån annan som ska betala. Man har investerat i mycket i idrott. Men i kulturen, har man inte investerat alls. Prioriterade mål behöver med investeringar.”

Utbud och deltagande

Genomgången visar att det finns relativt goda möjligheter till att utöva scenkonst, till exempel i körer, Teaterverkstan eller orkestrar. Utbudet av scenkonst och musik är också relativt starkt men saknar större musikakter som musikal, till viss del opera och akustisk musik, speciellt akustisk konstmusik. Många turnéer landar inte i Östersund utan bara i Sundsvall och går vidare norrut.

Museiverksamhet, arkiv och kulturmiljöarbete

Som vi tidigare beskrivit är Jämtland Härjedalen ett län med få kulturinstitutioner och har därmed en relativt svag kulturell infrastruktur. Den stora kulturinstitutionen i länet är länsmuseum Jamtli som är en av norra Sveriges största kulturinstitutioner. Museet är både ett av Sveriges mest kända friluftsmuseer och en regional resurs inom konst-, kulturarvs- och kulturmiljöarbete. Jamtli ansvarar för 173 byggnader, driver flera dotterbolag inom bland annat kulturarvspedagogik, byggnadsvård och Härjedalens Fjällmuseum och lockar omkring 230 000 besökare årligen. Museet är också känt för sin pedagogiska verksamhet, satsningar på biologisk mångfald och samverkan med kommuner och föreningsliv, exempelvis genom öppen förskola.

Jamtli är den kulturinstitution som får störst statligt och regionalt anslag. Jamtli hade 2025 ett kommunalt årligt stöd på närmare 10,5 miljoner. Jamtli har under senare år drabbats av den minskade statliga finansieringen och det är främst regionen och kommunen som idag fyller igen luckorna. Det årliga statliga bidraget till regional kultur i Region Jämtland Härjedalen minskade med 1,9 procent mellan 2023 och 2024, räknat i fasta priser.

Museet ser dock många utvecklingsmöjligheter. Just nu moderniseras basutställningar, friluftsmuseet byggs vidare och en ny järnvägsstation planeras för att förbättra tillgängligheten. En framtida idé är ett Idrottsmuseum med Lillehammer som förebild och som kan dra nytta av Östersunds starka profil inom idrott och friluftsliv. Jamtli satsar även på matupplevelser, butik och vandrarhem.

Gaaltje-Saemien Museume är ett sydsamiskt museum med fokus på kultur, språk, näring och samhälle. På senare år har verksamheten utvecklats mot att bli ett museum i samisk kontext, med ambitionen att omdefiniera museibegreppet och skapa en plats där det samiska samhället äger och berättar sin egen historia. Organisationen är en central aktör i det sydsamiska kulturlivet och samarbetar både nationellt och internationellt. En viktig vision är att bygga ett större hus för att kunna ta emot samlingar och stärka museiverksamheten. En annan viktig komponent är planerna på en samisk parlamentsbyggnad. 2004 lovade svenska staten det samiska folket en egen parlamentsbyggnad. 2019 beslutade Sametinget att parlamentsbyggnaden ska placeras i Östersund. Finansieringen är dock inte säkrad och regeringen har inte fattat något formellt beslut om anslag för byggnationen.

Mindre museer är Stadsmuseet i Ahlbergshallen som drivs av Föreningen Gamla Östersund och Sommarhagen, Wilhelm Peterson-Bergers hem som är ett sommaröppet museum. Stadsmuseet har utmaningar med öppethållande i Ahlbergshallen, en lokal som de delar med Östersunds konstklubb och Härje konstcentrum. Föreningen Gamla Östersund har under hösten 2025 tagit fram en vision för Stadsmuseet som bland annat omfattar en utbyggnad av lokalerna, nya uppdaterade utställningar, förstärkta personalresurser och att engagemanget i föreningens sociala medier kan kanaliseras i utställningarna.

Sommarhagens museiverksamhet inkluderar konserter, tonsättarresidens och ungdomskollo, men utmanas av generationsväxling, bristande lokaler och svårigheter att få ekonomiskt stöd. Samtidigt finns ett starkt intresse från besökare och en pågående utvecklingsplan med stöd av konsult.

På arkivsidan finns idag Föreningsarkivet och Riksarkivet. Riksarkivet ska dock lämna Östersund enligt beslut från statlig nivå.

I kommunen finns ett tiotal hembygdsföreningar som har en omfattande verksamhet. Engagemanget i hembygdsrörelsen är stort men det tycks saknas långsiktiga strukturer för satsningar på kultur, kulturarv och civilsamhälle. Engagemanget är stort, men utan stabila strukturer och finansiering

blir arbetet tungt. Heimbygda, Jämtland Härjedalens hembygdsförbund, ser dock möjligheter i ett växande engagemang i landsbygdsområden och det ökade intresset för mobilisering och beredskap där civilsamhället kan spela en nyckelroll.

Olov Amelin, Jämtli:

”Jämtli ska vara ett vardagsrum för de som bor här och en oas för de som kommer utifrån.”

Jerker Bexelius, Gaaltije:

”Gaaltije vill omdefiniera museibegreppet och skapa en plats där det samiska samhället äger och berättar sin egen historia.”

Maria Nyberg Ståhl, Sommarhagen, Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen:

”Vi kämpar för att bevara ett unikt kulturarv, men utan politiskt intresse och långsiktiga satsningar riskerar allt att vila på några få ideella krafter – och det håller inte i längden.”

Kulturmiljöperspektiv

Östersunds kommun har ingen kommunantikvarie, men för tillfället finns en bygglovshandläggare anställd som är utbildad byggnadsantikvarie. Jämtlis roll är bland annat att svara på remisser i bygg- och rivningsärenden, detaljplaneärenden och översiktsplaneärenden. Inom ramen för projektet Värden längs vägen, arbetar Jämtli med att ta fram en utbildningsplan för kommuners tjänstemän och politiker i frågor gällande kulturmiljöer och att se dessa miljöer som en potential i samhällsutvecklingen. Jämtli tar också fram ett skyltprogram/audioguide om Östersunds stads kulturhistoriska miljöer.

Inom projektet Jämtli Living University har Jämtli i samverkan med Mittuniversitetet tagit fram förslag till en ny stadsdel baserad på en stark hållbarhetstanke, delvis baserad på byggnadsantikvariernas kunskap om hållbara material och hållbart byggande. Från Jämtlis sida efterfrågar man mer dialog med stadsarkitekt och andra tjänstepersoner på kommunen inom kulturmiljöfrågorna.

Bibliotek och litteratur

Biblioteksverksamhet

Östersunds stadsbibliotek har sedan många år tillbaka haft utmaningar med sina lokaler. Byggnadens underhållsstatus bedöms som ganska eftersatt och lokalen behöver en rejäl renovering. Renoveringen planeras påbörjas 2026.

Östersunds bibliotek bedriver folk- och skolbiblioteksverksamhet, ansvarar för unika samlingar och är en central mötesplats i staden. Biblioteket har tre filialer - Kastalbiblioteket i Brunflo, Torvalla bibliotek och biblioteket i Lit. Dessutom har biblioteket två biblioteksbussar. Stora utmaningar är begränsad budget, brist på bibliotekarier, ökade kostnader för e-böcker och att nå nya grupper, särskilt icke-läsare. Uppdraget växer ständigt med nya krav, men resurserna ökar inte i samma takt. Minskade statliga bidrag påverkar även samarbetspartners som studieförbunden.

Den planerade renoveringen ska ge större publika ytor, särskilt för barn och unga. Maj Eriksson, bibliotekschef, ser också möjligheter i digital utveckling, bred samverkan och bibliotekets roll som lågtröskelplats för delaktighet. För att Östersund ska utvecklas som kulturstad krävs flexibla lokaler och politisk enighet om kulturens värde, menar Maj Eriksson.

Maj Eriksson, bibliotekschef:

”Vi kan inte bara leva på friluftslivsprofilen – kulturen måste vara en självklar del av Östersunds attraktionskraft.”

Litteratur och litteraturfrämjande

Det finns en litterär tradition i kommunen och flera av de intervjuade pekar på att många författare och skribenter är verksamma i Östersund. Region Jämtland Härjedalens kartläggning av kulturella och kreativa branscher visar också att det finns 251 KKB-företag inom litterärt och konstnärligt skapande i länet.

Johan Hemmingsson, litteraturutvecklare på Region Jämtland Härjedalen, menar att den största utmaningen för författare är att nå ut i mediebruset, särskilt med konkurrensen från ljudböcker och andra medier. Lokala aktörer har svårt att locka publik utan nationellt kända namn. Litteraturutvecklaren menar att tyngdpunkten för litteraturen i länet ligger i första hand i Åre. Möjligheter framåt är att arrangera event där författare får synas och i att ge stöd och råd för fortsatt litterär utveckling. Författaren Magnus Ottelid påpekar att det idag inte finns någon aktiv litterär scen eller bokmässa i Östersund. Han pekar på möjligheten att utveckla en litterär och gränsöverskridande scen för att utveckla Östersund som kulturstad.

Bokhandel, förlag, litterära arenor

Det finns två bokhandlar i Östersund, varav en är delvis fristående, Hübinettes bokhandel. Denna är aktiv med evenemang som signeringar och bokkvällar, finns centralt placerad i staden, erbjuder lokal litteratur och får anses utgöra en litterär arena.

Bild- och formverksamhet, slöjd och hantverk

Frågan om en konsthall har diskuterats som en del av diskussionen om kulturhus och just nu pågår en förstudie om möjligheten att utveckla en konsthall i Vagnverkstaden. Östersund saknar en konsthall för samtida konst idag. Många har berättat om tiden när Östersund var Sveriges galleritätaste stad. Idag finns det bara några få gallerier kvar, till exempel Galleri Lux Östersund, som drivs av Jämtlands läns konstförening och Galleri Renée. Galleri Smedjan öppnade 2025 en ny plattform för smyckekonst och konsthantverk.

Nationalmuseum Jamtli, Gaaltije och Ahlbergshallen är andra konstarenor. Ahlbergshallen drivs av Härke konstcentrum och Östersunds konstklubb och har utställningsverksamhet hela året.

Härke konstcentrum är en ideellt driven förening som ansvarar för ateljéer, en grafikverkstad och galleriverksamhet på Härke och Ahlbergshallen. Centret erbjuder ateljéer till lokala konstnärer och fungerar som en viktig plattform för samtida konst. Östersunds kollektiva grafikverkstad finns också på Härke. Med stöd av kommunen och regionen driver konstcentrumet också ett residens. Verksamheten brottas med bristande resurser och bygger mycket på ideellt arbete. Härke arrangerar upp till 16 utställningar per år vilket kräver mycket resurser. Det finns också svårigheter för nya konstnärer att etablera sig i Östersund där kulturlivet präglas av starka nätverk och sociala koder, menar verksamhetsledaren Maria Ahlström. Isolerat agerande mellan kultur, näringsliv och olika konstformer är ytterligare utmaningar.

Östersunds konstklubb har sedan 1944 verkat som ett komplement till Jamtli med fokus på samtidskonst. De arrangerar årliga utställningar, konstlotteri och olika kulturevenemang, samt förvaltar en konstsamling i samarbete med kommunen. Programmet har ett tydligt kvalitetsfokus med både regionala och nationella konstnärer. Utmaningar är begränsad tillgänglighet i lokalerna i Ahlbergshallen, åldrande styrelse, brist på teknisk utrustning och minskat stöd.

Jämtlands Läns Konstförening är Sveriges 3:e största konstförening. 1974 överlämnades föreningens konstsamling till Jamtli, som nu står för underhållet. Sedan 2018 driver föreningen LUX en samtida utställningsmiljö och mötesplats i centrala Östersund.

Tullgatan 6, Raketa och Intragalactic Arts Collective är konstkollektiv med ett engagerat konstnärskap och erbjuder arenor för samtidskonst, debatt och samtal.

LÄRKO, som står för Lär med konstnär, är ett nätverk av professionella konstnärer och hantverkare i Jämtland och Härjedalen som erbjuder skräddarsydda kurser och workshops. Genom personliga möten får deltagarna möjlighet att utveckla sitt skapande utifrån egna önskemål. Projektet, som startade 2020, har fått stöd från Leader Sjö, Skog & Fjäll och Bildkonsten inom Region Jämtland/Härjedalen, och bildade 2025 en förening under namnet *Lär med konstnär*.

Ett samtal hölls med konstnärerna Linda Pettersson Ödbring, som även representerar Institutet för Raketa, Anders Sunesson, bildkonstnär och ordförande i Härke konstcentrum, Clara Bodén, dokumentärfilmare och Jenny Persson, konstnär och lärare på kulturskolan. Konstnärerna beskriver att det finns ett starkt engagemang i kulturlivet i Östersund men nämner brist på struktur, resurser och professionella förutsättningar. Det finns en tydlig vilja att skapa mer samarbete, mötesplatser och verkstäder där konstnärer kan arbeta och utvecklas gemensamt. Flera pekar på behovet av bättre lokaler, stabil finansiering och en starkare utställningsverksamhet som kan nå nya målgrupper, särskilt barn och unga. En professionell konsthall och en tydligare kulturinfrastruktur efterfrågas.

Gaupa är en ekonomisk förening som drivs av fem hantverkare som bland annat driver en butik i Östersund. De säljer hantverk från över 160 kreatörer – främst från Jämtland och Härjedalen. Elin Vikström Aloandersson, silversmed och delägare sedan 2013, berättar att Gaupa är både en försäljningsplats och en viktig plattform för samverkan, inspiration och yrkesgemenskap.

Butiken kombinerar hög kvalitet med mångfald och rymmer både traditionella och samtida hantverk. Syftet är att skapa en hållbar försäljningskanal för lokala hantverkare, men också att bygga sammanhang och kunskapsutbyte. På sikt vill Gaupa ha en större lokal med utrymme för verkstäder och utställningar, något som idag saknas.

Inom regionen finns *Bildkonsten* som har till uppdrag att bland annat utveckla och vara en resurs för det regionala konstlivet, stärka de professionella konstnärernas villkor och möjligheter att vara yrkesverksamma samt stimulera barn och ungas skapande.

Internt i Östersunds kommun pågår just nu ett arbete med en ny konstpolicyn. Policyn ska omfatta både förvaltning av den befintliga konstsamlingen och beställning av ny offentlig konst genom enprocentsregeln, samt tydliggöra hur konst integreras i plan- och byggprocesser. Bakgrunden är att nuvarande styrdokument är föråldrat och att en genomförd processkartläggning visat behov av tydligare ansvar, bättre samverkan och tidigareläggning av konst i stadsutvecklingen. Policyn ska samspela med kommunens arkitekturpolicy och relatera till nationella mål. Syftet är att ange kommunens ambitionsnivå, stärka konstnärlig kvalitet och armlängds avstånd samt skapa en långsiktig och samordnad struktur för arbetet med offentlig konst.

Kulturskapare i det sydsamiska området

Enligt aktivitetssamordnaren Patricia Fjellgren på Östersunds kommun finns det ett antal kulturskapare, cirka 10-15 stycken, inom det sydsamiska området. Det är bland annat dramatiker, jojkare, bildkonstnärer, kockar, filmskapare och skådespelare. De är ofta mångsysslare och kombinerar till exempel att vara renskötare och dramatiker. De arbetar utspritt över området och det finns inget nätverk där de träffas. Ett nätverk skulle stärka de samiska kulturskaparna. Språket är en viktig komponent för att stärka samiska kulturskapare och just nu pågår en förstudie om etablering av ett sydsamiskt språkcentrum i Östersund.

Maria Ahlström, Härke konstcentrum:

”Det är helheten som är viktigast – att det är en levande stad. Vi har naturen och närheten till fjällen. Tänk på helheten: kultur, näringsliv, idrott. Det är vad vi skapar tillsammans som räknas.”

Konst i offentlig miljö

Östersunds kommun tillämpar enprocentsregeln sedan 1983 vilket innebär att 1 procent av entreprenadkostnaden vid ny-, om- och tillbyggnation går till konstnärlig gestaltning. Kommunen har en konstsamling med cirka 5000 konstverk, som är utplacerade i kommunens olika verksamheter för att skapa stimulerande och gestaltade livsmiljöer.

En rad konstnärliga gestaltningar har genomförts genom åren. Torvalla är det område som har flest offentliga konstverk i Östersunds kommun. En unik konstsatsning gjordes av kommunen tillsammans med byggherrarna när området Torvalla byggdes under 80- och 90-talet som resulterade i ett femtiotal konstverk varav ett trettiotal är placerade utomhus.

De senaste åren har samisk samtidskonst fått större utrymme i kommunens offentliga rum. Ett exempel är Tomas Colbengtsons konstnärliga gestaltning på kommunhuset 2023, Erinringar – vad ljus och skugga berättar / Goh tjoevke j̄h soejvene soptseste, som består av flera delar – utformningar av hela glasparter i entrén och i en korridor samt kontrastmarkeringar som löper genom hela byggnaden. Ett annat exempel är den konstnärliga gestaltningen Saajve – mellan världar av konstnärsskolan Vougas där Joar Nango och Eystein Talleras har gestaltat utemiljön på Storfjällets förskola där den samiska förskolan Miesieh finns. Konstnärerna har gjort en gestaltning av förskolegården med en lekskulptur i form av en sovkemefalloe/gungbräda och en tjoenegaetie/koja med ett ljudkonstverk i. I samverkan med Gaaltije lyfts samiska konstnärskap i offentliga rum.

En ny digital plattform för kommunens offentliga konst på Östersunds kommuns hemsida med tillhörande skyltprogram är under framtagande. All information om den offentliga konsten ses över och skyltar vid konstverk i offentliga rum ska förses med QR-koder, nya texter, fotografier och syd-samiska titlar för att tillgängliggöra konsten för medborgare och besökare.

Region Jämtland Härjedalen förvaltar en omfattande konstsamling på cirka 9 500 verk som placeras i vård- och andra offentliga miljöer i länet, i syfte att bidra till hälsofrämjande, stimulerande och trygga rum. Arbetet styrs av enprocentsregeln samt en tydlig konstpolicy och utförs av Bildkonsten inom Kulturutveckling, som ansvarar för inköp, placering, vård och tillgängliggörande av konsten.

Statens konstråd förvaltar också ett antal konstverk i offentliga rum i Östersund, bland annat på Mittuniversitetet.

Sedan augusti 2017 är Östersunds kommun medlem i organisationen ICORN, International Cities of Refuge Network och är en fristad för en skyddsbehövande kulturskapare.

Här avslutar vi genomgången av kulturområden och dess förutsättningar i Östersund. Vi går vidare till att redovisa kulturella resurser utifrån andra politikområdens perspektiv (tvärgående).

Kulturella resurser utifrån andra sakområden

I följande avsnitt redovisar vi synen på kulturutveckling utifrån flera olika sakområdens perspektiv.

Näringsliv

Utredaren har inhämtat information från Näringslivsorganisationen Samling näringsliv, Länsförsäkring Jämtland och Coompanion. Samling näringsliv arbetar för att kultur och kreativa näringar ska integreras i den regionala tillväxten, med exempel från Luleå som förebild. Länsförsäkringar Jämtland jobbar med frågor om social hållbarhet och har just nu särskilt fokus på barns och ungas psykiska hälsa genom meningsfull fritid. Länsförsäkringar arbetar bland annat genom att etablera föreningsavtal, hittills över 150 stycken.

Coompanion som bland annat gjort en utredning om Kulturella och kreativa branscher (KKB) konstaterar att kulturutövare ofta känner sig förbisedda i ett samhälle som är starkt profilerat kring idrott, trots att många redan är verksamma och bidrar till platsens attraktionskraft.

Samling Näringsliv, Länsförsäkringar och Coompanion pekar på bristen på kulturell infrastruktur – både fysiskt och organisatoriskt. Lokaler är en stor utmaning, liksom samordning och kommunikation mellan aktörer. Näringslivsaktörerna ser samtidigt stora möjligheter i att föra idrottens föreningslogik in i kulturen och menar att näringslivet börjar se kultur som en investering snarare än sponsring. För att lyckas krävs tillit, ökad samverkan och att kulturen får en tydligare plats i den regionala utvecklingen.

Destination och platsutveckling

Destination Östersund

Destination Östersund är näringslivsägt men upphandlat av kommunen, och har ett brett uppdrag som omfattar turistcenter, marknadsföring och möten och platsutveckling. Man riktar sig både mot besökare och medborgare. Destination Östersund arbetar också med evenemang – både egna och i samverkan med kommunen. Evenemangskalendern har hittills främst riktat sig till besökare, men kommer i framtiden breddas för att i högre grad inkludera kultur för invånare.

Mikael Jonsson, VD på Destination Östersund, pekar på flera styrkor i kulturlivet: Storsjöyrån, en stark kulturskola, Storsjöteatern, Jamtli, samt fria aktörer som Undantaget och Östersunds teaterverkstad.

En svaghet i kulturlivet är bristen på enighet – aktörer konkurrerar istället för att samverka. Mikael ser stor potential i att förbättra lokalfrågan och nyttja det unika i Östersunds kombination av stad och fjällnära läge. Han lyfter också behovet av att påbörja utvecklingen direkt – oavsett långsiktiga planer på ett nytt kulturhus. Det samiska perspektivet kan vara en underutnyttjad resurs, särskilt i besöksnäringen. Det finns många kulturintresserade inom näringslivet, men ett splittrat kulturliv försvårar samverkan.

Fastighetsbolaget Diös

Diös är ett av norra Sveriges största fastighetsbolag och fokuserar på utveckling av stadskärnorna. För Diös handlar det om rätt hyresgäst på rätt plats, menar Johan Fryksborn. Man arbetar med att klustra vissa hyresgäster, som till exempel utvecklingen av Norra Station där co-workingtor sammanfattas med konferenslokaler, galleri och restaurang på en innergård i Östersund.

Diös har flera kulturaktörer som hyresgäster och jobbar med kulturell popup-verksamhet, till exempel under Konstens vecka. Man har dock ingen speciell hyresmodell för kulturaktörer. Johan menar att det inte alltid är hyran som är utmaningen för kulturaktörerna utan att de ibland har en för svag affär och inte har möjlighet att planera långsiktigt.

Ytor för co-working

Det finns flera ytor för co-working i centrala Östersund. Gomorron Östersund erbjuder till exempel flexibla kontors- och co-workingtor. Miljön syftar till att främja samarbete och innovation bland start-ups, entreprenörer och visionärer. Lokalerna omfattar flera hubbar inklusive Prästgatan 42 som rymmer hundratals arbetsplatser samt mötes- och bokningsbara rum. Utöver själva arbetsplatsen erbjuds ett community-koncept med nätverkande och evenemang. De tillhandahåller även långtid- och coliving-alternativ för den som vill kombinera boende och arbete på plats.

Gastronomi

Östersund har varit medlem i UNESCO:s Creative Cities-nätverk sedan 2010. Theresia Grön, Region Jämtland Härjedalen, som arbetar med UNESCO-nätverket menar att UNESCO Creative Cities (gastronomi) är en stark men underutnyttjad resurs. Medlemskapet har funnits sedan 2010, men är relativt okänt lokalt. Det finns stor potential att använda nätverket som profilbärare, utvecklingsmotor och kvalitetsstämpel inom både kultur, turism och livsmedel. Hon betonar vikten av att växla upp arbetet med kultur, gastronomi och internationellt samarbete.

I kommunen finns också Eldrimner som är ett nationellt centrum för mathantverk.

Internationellt samarbete – särskilt med Trøndelag i Norge – ses som en viktig möjlighet. Genom närhet, gemensamma intressen och Trøndelags ekonomiska styrka kan nya former av gränsöverskridande samarbeten och målgruppsarbete utvecklas.

Utbildning inom kultur saknas i Östersund i dag. Theresia Grön ser det som en av de största utmaningarna för långsiktig kulturutveckling – både för att skapa kompetens och för att ge unga möjlighet att stanna och verka i regionen. Theresia föreslår att Östersund inrättar ett *Creative board*, där kulturtövare ges inflytande och möjlighet att delta i utvecklingen – ett slags samägande av kulturpolitiken.

Utbildning och lärande

Idag finns ingen högre konstnärlig utbildning i Östersund. Det finns några estetiska gymnasieprogram, Jämtlands Gymnasium erbjuder nationella estetiska program med inriktningar i Bild & formgivning, Estetik & media samt Musik, som är högskoleförberedande och inkluderar både traditionella och digitala tekniker. Även Storsjögymnasiet driver estetiska program, ett med Bild med mediaprofil och ett med teaterinriktning.

Kulturskolan i Östersunds kommun erbjuder ett brett konstnärligt utbud för barn och unga (6–20 år), inklusive musik (såväl instrument i grupp som enskilt), dans, sång, teater, bild och form, foto, ensemble och musikproduktion, samt kulturverkstad för elever med funktionsnedsättning. Kulturskolan har också utvecklat en El Sistema-verksamhet i Torvalla och driver Tvåornas kör. Akademi Östersund är en grupp för musikelever i gymnasieåldern som vill satsa mer på sitt musicerande. De får förlängda lektioner på huvudinstrumentet, musikteori, musikproduktion och träffar i gruppen varannan fredagskväll för att spela tillsammans. Akademien gör läger varje år, reser på konsertresor och betonar gemenskapen i musiken mer än tävling och konkurrens. Akademigruppen har 30 platser per år och eleverna antas genom provspelning. Akademi Östersund finansieras med medel från Kulturrådet. Traditionellt har Kulturskolan haft stort fokus på musikundervisning och har relativt sent börjat erbjuda ämnen som tar större grupper, som bild, dans och drama. Kulturskolan genomgår just nu en utveckling från en mera traditionell musikskola med terminskurser till att nå en bredare målgrupp. Än så länge har man en mindre andel öppen verksamhet, till exempel dans och drama i Lit och Lugnvik och ett filmprojekt i Brunflo. Planen är att utveckla fler aktiviteter med låga trösklar. Kulturskolan utvecklar också möjligheten att erbjuda aktiviteter i skollokalerna efter skoltid. Kulturskolan i Östersunds kommun tar ut en terminsavgift på 400 kr, och kortkurser kostar 200 kr per tillfälle.

Studieförbunden har en omfattande verksamhet och driver en rad kulturella arenor.

Birka folkhögskola erbjuder flera musikinriktade utbildningar, bland dem Jazz, Folkmusik, Klassisk musik och Songwriting & Production. Dessutom erbjuds en eftergymnasial klassisk musikutbildning.

Mittuniversitetet driver ingen regelrätt konstnärlig utbildning men sedan några år tillbaka finns kursen PlatsKonstKultur där studenter skapar konstnärliga projekt med platsen som utgångspunkt. Utbildningen bygger på samverkan mellan Mittuniversitetet och Region Jämtland Härjedalen, tillsammans med Gaaltje och Läns museet Jamtli.

Rektor Anders Fällström har engagerat sig för kulturens roll inom akademien. Han lyfter fram hur

kultur integrerats i flera utbildningar – exempelvis civilingenjörsutbildningarna i Sundsvall, där studenter möter olika konstformer, och inom sjuksköterskeutbildningen och socionomprogrammet i Östersund där samarbeten med konstnärer gett nya perspektiv på existentiella frågor.

Även forskningen har stärkts genom projekt om målkonflikter kring gruvor och skog, i samarbete med konstnärer och kulturarbetare.

Fällström betonar att universitetet kan bidra till Östersunds kulturella utveckling, även om det inte är dess huvuduppgift. Universitetet kan bland annat peka på att kultur är viktigt för både utbildning och forskning och för att skapa kulturella samarbetsprojekt.

Anders Fällström ser kultur som en avgörande faktor för platsens attraktionskraft, inte minst om Östersund ska växa mot 75 000 invånare. Samtidigt pekar han på behovet av fasta ensembler och ett bredare kulturutbud för unga vuxna. För att lyckas krävs även engagemang från näringslivet, som kan driva på utvecklingen tillsammans med kommunen och regionen.

Anders Fällström, rektor Mittuniversitetet:

”Ska Östersund växa och locka kompetens behövs mer än idrott och outdoor – kulturen är avgörande för stadens framtid.”

Politiska perspektiv på kulturlivet

Representanter från två politiska partier har intervjuats för att belysa de politiska perspektiven på hur man kan lyfta Östersund som kulturstad. Vi har även försökt nå Moderaternas kulturansvariga men tyvärr inte lyckats.

Effie Kourlos, 1:e vice ordförande i Kommunstyrelsen, Centerpartiet

Effie är kommunalråd för Centerpartiet, vice ordförande i kommunstyrelsen och arbetar heltid med politik sedan tre år. Hon menar att kulturen är avgörande för att skapa en attraktiv stad som lockar familjer och kompetens. Hon lyfter Skellefteå som ett exempel där kultur spelat en central roll i samhällsbyggandet.

Effie Kourlos menar att det finns en politisk enighet om kultursatsningar, men inte nödvändigtvis ett stort kulturhus. Kulturen spelar en avgörande roll när Östersund expanderar med nya arbetsplatser inom försvaret, grön industri, fängelser, och ett nytt handelscentrum. Just nu planeras 7000 nya bostäder och Östersund har den lägsta arbetslösheten i Sverige. Alltså finns ett stort behov av inflyttning för att möta kompetensbehovet.

Effie pekar på att risker som kan hota utvecklingen mot en mera profilerad kulturstad kan vara kritiska röster kring kostnader för ett eventuellt konserthus och att viktiga behov kan missas om inte dialogen med kulturutövarna är aktiv. Hon betonar vidare att den samiska gruppen är särskilt viktig där förtroendebyggande och långsiktigt stöd till Gaaltje är prioriterat.

Niklas Daoson, ordförande i Kommunstyrelsen, Socialdemokraterna

Niklas Daoson, kommunstyrelsens ordförande och socialdemokrat, beskriver att Östersund befinner sig i ett positivt momentum med etableringar inom den gröna omställningen, statliga verksamheter och försvar. Befolkningstillväxten och målet om 75 000 invånare till 2040 kräver en attraktiv stadsmiljö där kultur spelar en självklar roll vid sidan av idrott och friluftsliv. Han ser ett brett och levande kulturliv i Östersund, men lyfter lokalbristen och avsaknaden av ett kulturhus som stora hinder. Niklas menar att kultur är en viktig del av platsens attraktivitet och kompetensförsörjning, och att kommunen har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för kulturutövande. Kulturen syns inte alltid utåt trots stort utbud.

Niklas Daoson, ordförande i kommunstyrelsen:

”Kulturen är avgörande för att vi ska lyckas växa – den gör Östersund attraktivt både för invånare och för de som funderar på att flytta hit.”

Workshop med kommunstyrelsen

Vid en workshop med kommunstyrelsen i Östersunds kommun den 7 oktober 2025 framkom bland annat följande.

Några grupper betonade behovet av tydliga system för kulturstöd med en väg in och tydliga kriterier. Kulturen bör betraktas som en investering snarare än ett bidrag, och dess värde för både bredd och spets ska erkännas. Många lyfte fram vikten av en starkare arrangörsstruktur och att Östersund behöver fler ändamålsenliga kulturarenor och evenemang som stärker stadens profil.

Några grupper pekade på vikten av att realisera kulturhusberedningens förslag och utveckla kulturarenor (bibliotek, konsert-kongresshall och konsthall) stegvis. Kulturskolan sågs som central – både för att skapa jämlika möjligheter i hela kommunen och för att bygga långsiktigt kulturintresse bland barn och unga. Skolan bör i större utsträckning fungera som kulturbärare och integrera kultur i undervisningen (kommunen har idag en kulturgaranti, *Kulturhjulet*).

Barn och unga lyftes av flera som den viktigaste framtidsfrågan: tillgång, kommunikation och ekonomi får inte hindra deltagande. Synliggörande av kulturens utbud och aktörer efterlystes, till exempel i ett årligt evenemang som kulturnatten. Östersund behöver en tydlig plattform och berättelse om vad staden erbjuder kulturellt.

Viktigt i arbetet framåt:

- Se kultur som investering i tillväxt och attraktionskraft.
- Tydliggör och förenkla systemet för stöd och samverkan.
- Stärk arrangörsled och kulturens infrastruktur, inklusive kulturhus.
- Integrera kultur i skolan och säkerställ tillgång till kulturskola i hela kommunen.
- Sätt särskilt fokus på barn, unga och deras möjligheter att delta.
- Skapa årliga, synliga kulturhändelser som stärker Östersunds varumärke.
- Synliggör stadens kulturprofil genom gemensam plattform och tydlig berättelse.

Gestaltad livsmiljö, kultur och stadsutveckling

I Östersunds *Riktlinje kultur* anges att kulturen ska ha en viktig funktion i stadsutvecklingen:

”Östersunds kommun ser kulturen som en drivkraft i kommunens samhällsbygge, som en viktig del av sitt folkhälso- och demokratiarbete och som en naturlig del av det livslånga lärandet.”

Tillväxtn målet om 75 000 invånare år 2040 och behovet av ny arbetskraft innebär omfattande planering av bostäder och service. En central fråga är hur kulturella perspektiv säkerställs i dessa processer. Enligt stadsarkitekt Maria Boberg inleds alla detaljplanearbeten med information till samtliga förvaltningar om planens syfte och berörda kompetenser. Förvaltningarna uppmanas att anmäla behov av samverkan. Det finns ett samverkansråd för gestaltad livsmiljö där konstansvariga, stads-trädgårdsmästare och stadsarkitekt behandlar aktuella projekt. Plan- och byggavdelningen har byggnadsantikvarisk kompetens och kommunen arbetar utifrån ett kulturmiljöprogram som omfattar stad, tätorter och landsbygd.

Arbetet med offentlig konst är en del av denna struktur. Kommunen tillämpar enprocentsregeln och förvaltar en omfattande konstsamling placerad i verksamheter och offentliga rum. En ny, förvaltningsövergripande konstpolicy är under framtagande. Den ska omfatta både förvaltning av befintlig konst och beställning av nya gestaltningar samt tydliggöra hur konst integreras tidigare i

plan- och byggprocesser. Bakgrunden är behovet av klarare ansvar, stärkt samverkan och en mer samordnad struktur.

From 2026 arbetar kommunen även med konst i utvecklingsplanerna i Brunflo, Körfältet och Torvalla - utifrån konstnärliga processer med bland annat samskapande metoder.

Ett konkret exempel på arbetet med konst och gestaltad livsmiljö är konstprojektet Saajve – mellan världar vid Storfjällets förskola, där en platsspecifik gestaltning integrerats i den pedagogiska utemiljön. Forskare från Gaskeuniversiteete/Mittuniversitetet och Noerhte universiteete/Nord universitet följer processen med syfte att utveckla kunskap och pedagogisk praxis kring hur pedagoger, barn, arkitekter och konstnärer kan arbeta tillsammans för att stärka samiska teman i förskolan.

Det finns en regional samverkansgrupp för Gestaltad Livsmiljö där Designcentrum, Bildkonsten vid Region Jämtland Härjedalen, Länsstyrelsen, Jamtli och Svensk Form Jämtland Härjedalen ingår.

Jamtli bidrar framför allt med sin kunskap genom att skriva remisser på bygg- och rivningsärenden, detaljplaneärenden och översiktsplaneärenden, ca 20–30 stycken per år. Det finns i dagsläget ingen strukturerad dialog mellan Jamtli och kommunen i dessa frågor, vilket Jamtli efterlyser.

Utredaren konstaterar att det finns en tydlig ambition att använda kulturella perspektiv i stadsutvecklingen men det finns ingen mera medveten satsning på detta såsom till exempel Malmö stad arbetar med Kulturdriven stadsutveckling. Förhoppningsvis kommer den nya konstpolicyn att förtydliga ansvar och processer när den är på plats. Frågan är om Kultur- och fritidsförvaltningen har resurser att delta i detaljplanearbetet med tanke på den omfattning detta har i den växande staden. Det kan också finnas potential att i högre grad nyttja Jamtlis kompetens inom gestaltad livsmiljö.

Regionala och interregionala perspektiv

Nedan ger vi några regionala och interregionala perspektiv. Inledningsvis konstaterar vi att det finns ett omfattande samarbete om kulturfrågorna i Norr. Kultur i Norr samarbetar om kulturfrågorna i de fyra norr-regionerna. Det är i första hand ett samarbete mellan tjänstepersoner och bygger inte på politiskt samarbete som i till exempel Regionsamverkan Sydsverige. De fyra regionerna samarbetar också om Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD). Det har förekommit diskussioner om ett fördjupat samarbete om till exempel en gemensam norrländsk symfoniorkester.

Anna Söderbäck och Magnus Aspegren på Region Jämtland Härjedalen menar att Östersund inte har satsat på kulturen och skulle behöva växla upp för att klara kompetensförsörjningen, såsom alla de andra expanderande städerna i Norr gör. Scenkonstbiennalen och scenkonstdagarna visade att Östersund kan arrangera kultur och att även kulturevenemang lockar besökare till platsen, liksom idrottsevenemang. Som tidigare nämnts medfinansierar Östersunds kommun idag inte den regionala scenkonstinstitutionen Estrad Norr, vilket är ovanligt jämfört med andra regioner. Sundsvalls kommun är till exempel delägare i Scenkonst Västernorrland och bidrar varje år till finansieringen. Den offentliga finansieringen av Scenkonst Västernorrland såg 2024 ut så här:

Statsbidrag, regional kulturverksamhet	46,3 miljoner
Region Västernorrland	43,7 miljoner
Sundsvalls kommun	29,5 miljoner

Östersunds kommun har alltså möjlighet att med hjälp av medfinansiering av Estrad Norr skapa en stadsteater.

Magnus Aspegren:

”Östersund borde hänga på låset och se till att Estrad Norr också blir stadens teater. Precis som många andra länsteatrar.”

Mångfald och inkludering

Andelen utrikes födda var 2024 i Östersunds kommun 10,9 procent vilket är lågt i förhållande till i riket, 20 procent. De största grupperna kommer från Eritrea, Afghanistan, Syrien, Norge och Thailand. Det finns ett antal så kallade etniska föreningar som arbetar med kulturverksamhet, bland andra Global Organisation of African Women (GOAW), en eritreansk familjeförening samt en nybildad ukrainsk förening. Föreningarna får inget kommunalt stöd utan samarbetar ofta med studieförbunden. Det finns ett IOP (Idéburet offentligt partnerskap) i Torvalla, På lika villkor, som drivs av Rädda barnen och som bland annat arrangerar lovaktiviteter för barn och unga. Flera trossamfund driver också kulturverksamhet som vänder sig till utlandsfödda barn och unga.

Föreningen Hej Främling som startades i Östersund har en omfattande verksamhet inom idrott, kultur och friluftsliv och driver även mötesplats och kafé på Gamla Tingshuset.

Utredaren konstaterar att med tanke på den demografiska utvecklingen i Sverige och Europa i relation till tillväxtmålet är det realistiskt att många av de förväntade nya invånarna utifrån tillväxtmålet på 75 000 kommer att vara utlandsfödda och kanske även födda utanför Europa. I det sammanhanget kan de etniska föreningarna och de inkluderande träffpunkterna ha en stor potential och vara avgörande för tillväxtmålet.

Barn och unga

I kommunen finns en kulturgaranti, det så kallade *Kulturhjulet*. Under varje läsår genomförs aktiviteter, där varje årskurs får möta olika former av kultur. Östersunds kommun har också sedan start ansökt om och beviljats medel från Kulturrådet för aktiviteter inom Skapande skola. Aktiviteterna samordnas av en tjänsteperson på Barn- och utbildningsförvaltningen. Det tycks ha funnits en stark förankring för Kultur i skolan när arbetet påbörjades och man arbetade systematiskt med kompetensutveckling för bland andra rektorer. Under senare år tycks intresset minskat och det har varit svårt att få in aktiviteterna i skolan, enligt samordnaren. Andra utmaningar är bristen på lokaler för scenkonst i Östersund, bristen på fungerande bokningssystem och utmaningar med transporter för elever. En annan utmaning är att det saknas samarbete mellan Barn- och utbildningsförvaltningen och Kultur- och fritidsförvaltningen om kultur för barn och unga. En ny riktlinje för konst och kultur i förskola och skola i Östersunds kommun finns sedan våren 2025.

Som vi tidigare nämnt har Kulturskolan har ett brett utbud för barn och unga (6–20 år). Man har också påbörjat ett arbete mot ett breddat deltagande där man gör verksamheten tillgänglig för nya målgrupper genom till exempel öppen verksamhet som är gratis och verksamhet på skolorna.

Det finns inget specifikt kurerat kulturutbud med till exempel scenkonst eller konserter riktade till barn och unga. Det saknas också en speciell tjänsteperson som är ansvarig för att samordna barn- och unga-frågor inom kommunens egna verksamheter. Det saknas också en särskild strategi för barnkultur, vilket en del kommuner har.

Bilden av Östersund som kulturstad

I det här avsnittet beskriver utredaren den bild av Östersund som kulturstad som framkommit i kartläggningen, alltså hos de personer som vi mött. Därefter redovisas en sammanfattning av en nyligen genomförd medborgarundersökning om kultur.

Vi vill vara tydliga med att det är just bilden av Östersund som kulturstad och alla delar stämmer inte överens med till exempel hur kommunen och destinationsbolaget arbetar med att marknadsföra Östersund. Varumärkesplattformen bygger på en röd tråd – kontrasten mellan stad och fjäll – och fyra hörnstenar: platsens identitet, livsstil, kultur och position. I hörnstenarna lyfts bland annat staden (kultur och gastronomi mm), det aktiva livet, eldsjälarna, evenemangen och det samiska perspektivet.

Styrkor och möjligheter i bilden av Östersund som kulturstad

- Etablerade symboler
Storsjöyran, Jamtli och en aktiv musik- och teaterscen har under lång tid byggt bilden av Östersund som en kulturstad.
- Unika identitetsbärare
Samisk kultur (Gaaltije, Sametinget) lyfts av de intervjuade fram som en särprägel som kan särskilja Östersund från andra städer.
- Helhetserbjudandet
Kombinationen av natur, idrott och kultur uppfattas som en unik profil.
- Eldsjälar och engagemang
Ett starkt civilsamhälle och bredd av föreningar skapar autenticitet.
- Tillväxtpotential
Kultur lyfts av både politiker och näringsliv som en avgörande faktor för att göra Östersund attraktivt för inflyttning och kompetensförsörjning.

Svagheter och utmaningar i bilden av Östersund som kulturstad

- Otydlig profil
Många av de intervjuade upplever att kulturen syns sämre i kommunikation och marknadsföring jämfört med idrott och friluftsliv – trots ett rikt innehåll.
- Splittrad självbild
Kulturlivet beskrivs bland de intervjuade som brokigt och engagerat men kommuniceras inte som en sammanhållen identitet utåt.
- Brist på synlighet
Kulturbevakningen i medier har minskat, evenemangsinformationens upplevs ibland som fragmenterad och invånarna har svårt att orientera sig.
- Infrastruktur som varumärkesfråga
Avsaknad av kulturhus, konserthall och konsthall gör att Östersund inte kan framstå som en fullskalig kulturstad nationellt.

Elin Vikström Aloandersson:

”Kulturen måste bli lika självklar reseanledning som Yran eller skidskytte – det finns redan ett myller av uttryck i Östersund, men vi måste visa upp det.”

Kristina Ernehed:

”Kulturlivet här kändes mer brokigt och stökigt på bästa sätt förut – nu upplever jag det lite mer tillrättat. Kanske behöver vi skaka om vår självbild och börja stå för det vi faktiskt är.”

Jerker Bexelius, Gaaltije:

”Vi stoltserar med Åre som besöksmål men alla som har ett fjäll kan bygga en skidlift – den samiska kulturen är unik.”

Bilden av Östersund som kulturstad bland medborgarna

Östersunds kommun genomförde 2024 en medborgarundersökning, *Kulturen i Östersund En undersökning om utbud, upplevelser, attraktivitet* för att fördjupa förståelsen av varför kulturen ofta får lägre omdömen än andra områden i kommunens imagemätningar. Undersökningen gjordes via en webbpanel och via en öppen enkät. Totalt inkom cirka 600 svar.

Kulturutbud och upplevelser

Resultaten visar en splittrad bild. Panelgruppen, som bättre speglar befolkningen, var mer positiv än de som svarade via öppen länk, där kraven på kulturutbudet var högre. Sammanfattningsvis kan kulturutbudet i Östersund varken beskrivas som tydligt bra eller dåligt.

Många pekar på avsaknaden av ett kulturhus, konserthall och funktionella scener som ett stort problem. Ett återkommande tema är att sport fått betydligt större satsningar än kultur. Som en respondent uttryckte det:

”Vi har ju inte ens ett konserthus utan får använda oss av Stora kyrkan, vilket inte alls passar akustiskt”.

Tillgänglighet och inkludering

En tredjedel av svaren i den öppna länken menar att kulturutbudet inte är tillgängligt för alla. Ekonomi, information och språkbarriärer nämns som hinder. Samtidigt framhåller andra att det finns något för alla, men att marknadsföringen är svag.

Förbättringsområden

Det mest framträdande önskemålet är fler arenor och mötesplatser. Respondenter efterlyser även större variation, fler nationellt och internationellt kända artister samt bättre spridning av evenemang i länet. En återkommande kommentar är:

”Det finns mycket potential till kultur men för få funktionella arenor. Utbudet blir obalanserat”.

Slutsatser

Undersökningen bekräftar att kulturutbudet i Östersund upplevs som begränsat och med ojämn tillgänglighet. Samtidigt finns ett starkt engagemang bland invånare och en tydlig vilja att se kulturen utvecklas, inte minst genom nya lokaler och bättre stöd till arrangörer och utövare.

Platskraft Östersund

Vid en workshop den 23 september 2025 inom ramen för Mittuniversitetets och Östersunds kommuns projekt *Platsutveckling genom kulturella och kreativa näringar* presenterade Lovisa Högberg preliminära resultat av fokusgruppsintervjuer av studenter och företrädare för KKB-aktörer i Östersund. Här en kort sammanfattning.

- **Kreativ anda:** Östersund präglas av en stark *gör-det-själv*-mentalitet och en tillåtande atmosfär där idéer får växa, men mycket sker ideellt och utan tydlig stödstruktur.
- **Scener och mötesplatser:** Flera uppskattar platser som Storsjöteatern, Härke, Tullgatan 6 och Jamtli, men efterlyser fler produktionslokaler och mellanstora scener.
- **Kulturhusdebatten:** Många är skeptiska till ett stort nytt kulturhus som riskerar att dränera det lokala initiativet; hellre förbättra och utveckla befintliga miljöer.

- **Fysiska miljöer och stadsutveckling:** Bangårdsgatan och äldre industrimiljöer ses som potentiella kreativa områden. Behov av stadsplanering som stödjer kulturverksamhet.
- **Naturen och idrotten:** Friluftsliv och natur är starka tillgångar. Flera efterfrågar ett närmare samspel mellan kultur och idrott i stadens profil och satsningar.
- **Kulturell mångfald och synlighet:** Kulturlivet upplevs som rikt men fragmenterat, med brist på nätverk, samordning och gemensam kommunikation.
- **Behov av stöd och infrastruktur:** Det saknas kulturproducenter och en kulturinkubator som kan bidra till professionalisering och långsiktig utveckling.
- **Mat och platsidentitet:** Lokala mataktörer lyfts fram som en del av stadens kreativa profil, men potentialen anses inte fullt utnyttjad.
- **Studentperspektivet:** Studenter trivs i en liten och levande stad med god livskvalitet, men efterlyser bättre informationskanaler om vad som händer kulturellt.

Sammanfattningsvis har Östersund en stark kreativ kärna med växande initiativkraft, men behöver stärkt samordning, synlighet och hållbar infrastruktur för att utvecklas vidare.

Workshop med kulturaktörer

En workshop med ett 20-tal inbjudna kulturaktörer genomfördes den 16 juni på biblioteket i Östersund. Syftet var att fånga kulturaktörernas bild av nuläget och vad som krävs för att Östersund ska kunna bli en profilerad kulturkommun i linje med kommunens mål om 75 000 invånare år 2040.

Visioner och motiveringar

Deltagarna fick i olika grupper på mycket kort tid formulera motiveringar till varför Östersund skulle kunna utses till Årets kulturkommun 2035. Dessa visionsformuleringar återges här i sin helhet:

”Östersunds kommun har gjort kulturen ständigt närvarande och tillgänglig för alla. Alla barn möter konst och kultur redan i tidig ålder, oavsett var i kommunen de bor. Kommunen ser kulturen som en kreativ kraft som driver samhällsutveckling. Kommunen har en aktiv samordnande roll för små och stora kulturaktörer, i hela kommunen.”

”Kommunen som har tagit kulturens kraft på allvar!! Där det finns utrymme både för små och stora evenemang. Kultur för alla smaker och åldrar. Det finns mötesplatser för spontana kulturyttringar samt resurser att nå utanför länets gränser. Det är en självklarhet att kunna utöva kultur i Östersunds kommun!!”

”Om du rör dig i stadskärnan kan du inte värja dig från kulturens kraft genom oväntade och överraskande inslag. Du omfamnas av kulturen som en varm fleecejacka när du besöker Östersund. Samarbete är som en mosaiktavla där alla aktörer, både stora och små, offentliga och privata har sin naturliga plats. I Östersund har den sydsamiska kulturen en självklar plats. Här vet alla att buerie båseteme betyder välkommen. Kommunens satsningar på barn och ungas delaktighet är en inspiration för resten av Sverige.”

”Med Kulturhuset som plog har Östersund lyckats med sin långa satsning av inkludering, delaktighet och mångfald. Den samiska kulturen fortsätter att vara en naturlig del av Östersunds kulturväv. I Östersund har man lyckats med konststycket att gifta idrott och kultur på ett framgångsrikt sätt. Med allt detta fortsätter Östersund att myllra och gro!”

Alla grupper beskrev en framtidsbild där Östersund 2035 är en kulturkommun med stark tillgänglighet, bredd och samverkan. Kulturen ska vara ständigt närvarande i stadskärnan, synlig i offentliga miljöer och en självklar del av barns och ungas vardag. Den sydsamiska kulturen lyftes som en central profilbärare. Samarbete mellan små och stora aktörer, liksom mellan idrott och kultur, framhölls som en framgångsfaktor.

Hinder

De huvudsakliga hindren som identifierades var:

- Resurser: begränsad finansiering och brist på lokaler/arenor.
- Samordning: behov av tydligare struktur och vana att samarbeta.
- Geografi: långa avstånd och bristande kommunikationer.
- Politisk vilja: kulturområdet upplevs som skört i prioriteringar.

Möjligheter

Fler styrkor och utvecklingsmöjligheter framhölls:

- Ett starkt engagemang bland aktörer och föreningsliv.
- Kulturprofilerade mötesplatser och kulturnav i hela kommunen.
- Nya arenor och satsningar på utbildning, digitalisering och delaktighet.
- Samverkan med näringslivet, idrotten och besöksnäringen.

Gemensamma prioriteringar

I den avslutande prioriteringsövningen utkristalliserades fem utvecklingsområden:

1. Fysisk kulturell infrastruktur – lokaler, arenor, bättre kommunikationer, 12 röster.
2. Social kulturell infrastruktur – samordning, delaktighet, starta en kulturbank (motsvarighet till fritidsbank där besökare kan prova kultur, till exempel låna instrument), 10 röster.
3. Stärkta föreningsliv och arrangörer – stöd till eldsjälarna i hela kommunen, 9 röster.
4. Gestaltad livsmiljö – konst, arkitektur och synlighet i det offentliga rummet, 5 röster.
5. Utbildning på alla nivåer, 2 röster.

Nästa steg

Som första steg betonade deltagarna vikten av ökad samverkan – både mellan kulturaktörer och med kommunen, regionen och näringslivet – för att bygga den gemensamma kraft som krävs för att kulturen ska bli en drivande faktor i Östersunds utveckling.

Kulturaktörer och miljöer

Nedan visas en karta över kulturlokaler, aktörer och mötesplatser i Östersund. Kartan gör inte anspråk på att vara fullständig men ger ändå en bild.

Kulturaktörer och mötesplatser

Kommunala aktörer

1. Biblioteket
2. Kulturskolan (utanför kartan)

Konstnärer och konstnärskollektiv

3. Studio Tullgatan 6
4. Raketa, Krumhornet 12

Scenkonst

Dansskolor:

5. Danskompaniet
6. ÖBRK – Östersunds Bugg & Rock'n'Roll Klubb (dansskola) Östersund (Dance Academy)
7. Wendlas dansstudio
8. Show 4 All
9. Estrad Norr
10. Undantaget, Frösön
11. Storsjöteatern, Scenkonst Östersund
12. Östersunds teaterverkstad

Musikscener och aktörer

13. Stora kyrkan
14. Gamla Teatern
15. Jazzköket
16. Jane Doe, En vintage rockbar
17. Badhusparkens scen
18. Jamtlis scen
19. Östersund arena
20. Folkets hus

Museum, utställning, gallerier

21. Jamtli
22. Härke konstcentrum
23. Ahlbergshallen: Östersunds stadsmuseum, Östersunds konstklubb
24. Galleri Lux
25. Gaaltije
26. Sommarhagen
27. Gaupa

Film och bio

28. Biostaden Östersund
29. Folkets Bio Regina

Co-working spaces

30. Norra Station
31. Gomorron Östersund
32. Gomorron Östersund
33. Nummer 1
34. Workplays

Utbildning

35. Mittuniversitetet

Mötesplats för unga, Gamla tingshuset

36. Gamla Tingshuset: Ung kultur, Hej Främling m.m.

6/ Analys

I följande avsnitt presenteras en analys utifrån den datainsamling som har genomförts. Därefter följer förslag och rekommendationer framåt.

1. Kulturell infrastruktur och kulturaktörer

Östersund har få regionala kulturinstitutioner som kan bära ett långsiktigt kulturliv. Istället präglas kommunen av ett fritt men sårbart kulturliv med många frilansare och ideella krafter. Det finns också utmaningar i flera föreningar med behov av generationsväxling. Den kortsiktiga finansieringen, ofta i form av ettåriga stöd, gör att aktörerna har svårt att planera långsiktigt. Personberoende och ideellt arbete gör verksamheterna sårbara. Det finns dessutom brist på produktions- och repetitionslokaler. Det saknas också en ändamålsenlig konsertlokal och konsthall. Flera kulturaktörer pekar på utmaningen att nå ut till publiken.

Slutsats: Den kulturella infrastrukturen är svag och ojämnt fördelad, vilket begränsar stadens möjligheter att utvecklas som kulturstad och att attrahera nya invånare.

2. Synlighet och samordning

Kulturaktörerna upplever låg synlighet i kommunens kommunikation och i destinationens marknadsföring. Många efterlyser en evenemangskalender med större fokus på kultur och samordningen mellan aktörer är begränsad. Många lyfter dock Visit Östersunds evenemangskalender som källa till information om vad som är på gång. Det finns ett stort intresse hos publiken – föreställningar säljer ofta slut snabbt – men utbudet uppfattas som för begränsat, särskilt vad gäller större musik- och teaterproduktioner.

Slutsats: Östersunds starka idrottsprofil tycks överskugga kulturen. Avsaknaden av samordning och synlighet gör att den kultur som finns inte bidrar fullt ut till stadens attraktionskraft.

3. Kulturella mötesplatser

Det finns flera kulturella mötesplatser i Östersund och den levande stadskärnan spelar en avgörande roll för kulturlivet. Det finns ett vitalt restaurangliv och flera restauranger utgör även musikscener. För olika etniska grupper är också restauranger och butiker mötesplatser som till exempel Habesha Restaurang i Torvalla. För unga är bland annat kulturskolan och Gamla Tingshuset viktiga mötesplatser. Biblioteket är kommunens största kulturella mötesplats men många efterlyser mötesplatser där flera olika konstformer kan mötas och där det även finns plats för skapande. God morgon Östersund och andra aktörer driver också flera intressanta co-working spacer i centrala Östersund. Några av de intervjuade pekar på att det finns obrukade lokaler som kan vara lämpliga för kulturella ändamål. Det finns anledning att inventera vilka obrukade eller lågt brukade lokaler som finns. Exercishallen är en sådan lokal som många intervjuade nämnt och som kommunen nu fattat beslut om att sälja.

Slutsats: Det finns många mötesplatser men de är utspridda och delvis tillfälliga. För att stärka stadens kulturella infrastruktur behövs fler gemensamma och tillgängliga platser där olika konstformer, generationer och kulturer kan mötas, gärna genom att aktivera befintliga och lågt brukade lokaler.

4. Förtroendefrågan och kulturhusdebatten

Frågan om ett nytt kulturhus har dominerat den kulturpolitiska diskussionen under lång tid och skapat splittring bland aktörerna. Flera uttrycker viss misstro mot kommunen eftersom beslut har dragit ut på tiden. Det finns farhågor för att nya lokaler ska ta resurser från befintliga verksamheter, samtidigt som behovet av nya produktionslokaler och en flexibel konsertlokal är tydligt. Det finns också frågor om motiven till kommunens tillväxtmål.

Slutsats: Kulturhusfrågan har blivit en symbol för ett större förtroendeproblem. För att Östersund ska utvecklas som kulturstad måste satsningar på lokaler kombineras med förstärkta stöd till kulturaktörer verksamma i kommunen.

5. Kultur och näringsliv

Näringslivet ser kulturens betydelse för kompetensförsörjning och attraktivitet. Staden står inför stora nyetableringar och expansion inom bland annat green tech, försvar och kriminalvård. I det perspektivet framhålls att idrott och friluftsliv inte räcker – kultur behövs för att locka och behålla arbetskraft. Idén om en kulturfond lyfts som en framtida möjlighet, men kräver ökad samverkan mellan kulturaktörer och kompetensutveckling och benchmarking om breddad finansiering.

Slutsats: Kulturens roll för kompetensförsörjning är central. Näringslivet är en potentiell partner, men kulturaktörerna behöver stärka sin samarbetsförmåga för att möta denna möjlighet.

6. Kultur och idrott

Östersund har en stark profil inom idrott och friluftsliv. Detta skapar stolthet men också frustration över obalansen i resursfördelningen. Samtidigt finns en potential i att integrera kultur i idrotts-evenemang och använda kultur för att stärka stadens varumärke i en bredare mening. Kulturlivet kan också ta lärdom av hur idrotten organiserar sig och arbetar med att driva vissa frågor. Idrotten kan in sin tur nå nya målgrupper genom kulturlivets nätverk.

Slutsats: Istället för polarisering mellan kultur och idrott finns möjlighet till samverkan som kan ge Östersund en tydligare helhetsprofil.

7. Samiska perspektiv

Östersund är den största staden i sydsamiskt område och har en unik position som nod i södra Saepmie. Gaaltje är en central aktör med ambition att utveckla ett större samiskt museum. Jamtli är en naturlig samarbetspartner. Ett sydsamiskt språkcentrum, som just nu utreds i Östersunds kommun, är en annan viktig komponent. Kulturskapare inom den samiska sfären har behov av mötesplatser, produktionslokaler och kompetensutveckling. Trots detta är samiska perspektiv fortfarande relativt osynliga i kommunens kommunikation och i invånarnas bild av staden.

Slutsats: Det samiska kulturlivet är en outnyttjad resurs med potential att stärka Östersunds unika profil, men kräver riktade satsningar och synliggörande.

8. Okända kulturella resurser

De etniska gruppernas organisationer och verksamhet kan utgöra en viktig komponent i arbetet mot tillväxtmålet. Det är tydligt att kompetensbehovet kommer att vara stort och många av de framtida östersundsborna kommer sannolikt från andra länder. Att det då finns organisationer där man kan träffa landsmän och som ordnar kulturaktiviteter kan vara avgörande för om man beslutar sig för att flytta till en ort och stanna kvar där. De etniska föreningarna kan fungera som ett ankare för nyinflyttade medborgare.

En annan okänd kulturell resurs är obrukade eller lågt brukade lokaler. Det finns anledning att inventera vilka obrukade lokaler som kan användas till kulturella ändamål för att möta kulturskarnas behov.

Slutsats: Östersund har flera outnyttjade kulturella tillgångar i form av föreningar och lokaler. Genom att synliggöra och integrera dessa i det bredare kulturlivet kan kommunen både stärka social sammanhållning och skapa bättre förutsättningar för nyanlända och kulturskapare.

9. Hållbar tillväxt och attraktiva livsmiljöer

Östersund är i en stark tillväxtfas och behovet av nya bostäder medför att nya områden tas i anspråk vilket har väckt frågor om kommunens tillväxtmål. Det är framför allt motiven till tillväxtplanerna som ifrågasätts. Varför ska staden växa till 75 000 invånare? För att Östersunds kommun ska lyckas utveckla attraktiva livsmiljöer är det högst väsentligt att hållbarhetsperspektiv vägs in. Man kan till exempel överväga att aktivera obrukade eller lågt brukade byggnader istället för att bygga nytt. För att öka den geografiska tillgängligheten till kultur även utanför staden Östersund är det väsentligt att kulturperspektiv vägs in i kommunens pågående arbete med platsutveckling och utvecklingsplaner. Vidare kan det vara hjälpsamt att arbeta närmare medborgarna i olika typer av deltagarbaserade projekt. Här finns möjlighet att dra lärdom från konstnärers unika kompetens att förstå och synliggöra komplexa processer.

Slutsats: Kultur kan spela en viktig roll i att utveckla attraktiva livsmiljöer i Östersund.

Sammanfattning av behov och utvecklingsområden

- **Infrastruktur:** behov av nya produktions- och repetitionslokaler samt en flexibel konsertlokal, liksom utveckling av fler tillgängliga kulturella mötesplatser.
- **Stöd:** långsiktig och förutsägbar finansiering samt stärkta möjligheter till kompetensutveckling för fria aktörer och ideella initiativ.
- **Samverkan:** fördjupade nätverk mellan kulturaktörer, näringsliv, idrott och region samt bättre koordinering av evenemang, till exempel mellan arrangörer.
- **Synlighet:** kulturens roll behöver bli tydligare; samiska perspektiv och mångkulturella resurser bör integreras tydligare i stadens berättelse.
- **Näringsliv:** potentialen till partnerskap är stor; en framtida kulturfond kan stärka kopplingen mellan kultur och kompetensförsörjning.
- **Medborgardialog:** kulturens verktyg kan användas i stadsutveckling och hållbar tillväxt, med fokus på återbruk av lokaler och medskapande processer.

7/ Förslag och rekommendationer

I detta avsnitt presenteras förslag på kort- och långsiktiga åtgärder för hur Östersunds kommun kan stärka sin position som kulturkommun och kreativ stad. Förslagen utgår från sju prioriterade områden och bygger på utredarens analys, kommunens strategier och dialoger med kulturaktörer. Kortsiktiga åtgärder (1–3 år) syftar till att skapa framdrift och förbättrade förutsättningar tidigt. Långsiktiga åtgärder (3–15 år) lägger grunden för fungerande strukturer, stabil infrastruktur och bredare samverkan.

De sju prioriterade områdena är:

1. Kreativitet och konstnärligt skapande

Syfte: Stärka de professionella kulturaktörernas möjligheter till konstnärlig utveckling, kontinuitet och samverkan.

2. Kulturens infrastruktur och miljöer

Syfte: Utveckla de fysiska förutsättningarna för kultur – byggnader, mötesplatser och miljöer.

3. Samiska perspektiv

Syfte: Synliggöra och stärka det sydsamiska kulturarvet och den samtida samiska kulturen som en självklar och integrerad del av Östersunds kulturliv.

4. Gestaltad livsmiljö och attraktiva livsmiljöer

Syfte: Förankra kultur och konst i stadsutvecklingen och stärka Östersund som en attraktiv livsmiljö.

5. Barn, unga och lärande

Syfte: Stärka barns och ungas rätt till kultur och utveckla kulturens roll i lärandet.

6. Samverkan och synlighet

Syfte: Förbättra kommunikation, synlighet och samverkan inom kulturområdet.

7. Kulturen i samhällsutvecklingen

Syfte: Tydliggöra kulturens roll i utvecklingen av Östersund som plats och samhälle.

Kortsiktiga åtgärder (1–3 år)

Syfte: Stärka kulturlivets förutsättningar snabbt och bygga förtroende mellan kommunen och kulturaktörer.

1. Kreativitet och konstnärligt skapande

- Utse en **samverkansgrupp för kulturell utveckling** bestående av professionella kulturaktörer med hög konstnärlig kvalitet och utvecklingspotential. Gruppen fungerar på samma sätt som Destination Östersunds grupp för elitlag inom idrotten, E 4. Gruppen består av kulturaktörer inom olika kulturområden som håller hög konstnärlig kvalitet, som är intresserade av att vidareutvecklas och som bedöms som viktiga för Östersunds kulturliv. Aktörer som kvalificerar sig för samverkansgruppen kvalificerar sig också till treåriga verksamhetsstöd från kommunen.
- Införa treåriga verksamhetsstöd, ateljé- och produktionsstöd samt konstnärsstipendium i samarbete med Gaaltje.
- Ge kulturaktörer stöd vid ansökningar om finansiering via kommunens projektkontor.
- Tillsammans med Region Jämtland Härjedalen genomföra pilotinsatser för kompetensutveckling inom publikarbete och breddad finansiering.
- Införa krav på att MU-avtalet ska tillämpas vid kommunalt stöd för utställningar.

- Se över möjligheter till att erbjuda produktionslokaler för kulturskapare, bland annat genom att inventera lågt brukade och obrukade lokaler och inrätta en funktion som kulturlots för kulturskapare som söker lokal.

2. Kulturens infrastruktur och miljöer

- Kartlägga och aktivera obrukade och lågt brukade lokaler för kulturella ändamål.
- Fullfölja huvudbibliotekets renovering och stärka dess roll som kulturell mötesplats.
- Påbörja etablering av ny konsthall enligt förstudiens rekommendationer.
- Starta projekt för ny konsert- och kongresshall.
- Se över möjligheten att etablera en litterär scen i Östersund.
- Utreda möjligheten att utveckla Stadsmuseet i linje med Föreningen Gamla Östersunds vision, bland annat utbyggnad, nya utställningar och förstärkta personalresurser.

3. Samiska perspektiv

- Initiera etablering av sydsamiskt språkcentrum.
- Stödja Gaaltijes utveckling mot sydsamiskt museum.
- Säkerställ att samiska perspektiv inkluderas i kulturplanering och gestaltad livsmiljö.
- Inrätta ett konstnärstipendium i samarbete med Gaaltije för den sydsamiska kultursfären.

4. Gestaltad livsmiljö

- Förtydliga processerna kring gestaltad livsmiljö i stadsplaneringen, bland annat i samband med implementeringen av den nya konstpolicyn.
- Säkerställa att kulturella perspektiv finns med i stadsbyggnadsprocesserna genom att förtydliga när i processerna stadsbyggnad ska ta in kompetens från Kultur- och fritidsförvaltningen. Kultur- och fritidsförvaltningen har inte personella resurser att delta i hela processer.
- Undersök möjligheten att införa så kallade kulturljudzoner i delar av stadskärnan.
- Testa deltagarbaserade och konstnärligt ledda pilotprojekt för platsaktivering, till exempel lokala curatorer, se exempel från Antwerpen i Omvärldsbevakning, bilaga 1.
- Använda Jamtlis kompetens i stadsutvecklingsprojekt som Nya Remonthagen.

5. Barn, unga och lärande

- Utarbeta strategi för Gamla Tingshuset som arena för barn- och ungdomskultur.
- Skapa en kulturbank för prova-på-aktiviteter, till exempel att få prova ett instrument.
- Stärka Kulturcrew Jämtland Härjedalen och stödja andra ungdomsdrivna initiativ.

- Samordna kommunens insatser för barn och unga via särskild arbetsgrupp.
- Utvärdera och förbättra *Kulturhjulet*.

6. Samverkan och synlighet

- Arrangera återkommande kulturfrukostar 2–4 gånger per år för kulturaktörer i kommunen som kulturinstitutioner, kulturföreningar, kulturskapare med flera.
- Ta initiativ till en samverkansplattform för kulturaktörer, liknande de kulturallianser som finns i andra kommuner. På sikt kan samverkansgruppen för kulturell utveckling ansvara för plattformen.
- Ta initiativ till en årlig kulturnatt.
- Utveckla information och bokningsfunktion för Kulturhjulet.
- Arbeta för att Östersund blir Årets kulturkommun 2030 (Årets kulturkommun utses av Vison).

7. Kulturen i samhällsutvecklingen

- Avsätt del av evenemangspotten för kulturevenemang.
- Skapa ett strukturerat förvaltningsövergripande arbete med tydlig ansvarsfördelning, arbetsgrupper med ansvar för olika delområden i Riktlinje kultur såsom folkhälsa, demokrati och livslångt lärande.
- Pröva kulturinsatser kopplade till idrottsevenemang och samarbeten mellan idrott och kultur.

Långsiktiga åtgärder (3–15 år)

Syfte: Bygga långsiktig infrastruktur, stärka kulturell kapacitet och etablera Östersund som kulturstad i regionen.

1. Kreativitet och konstnärligt skapande

- Skapa en permanent arena eller inkubator för kulturella och kreativa branscher i samarbete med Region Jämtland Härjedalen.
- Etablera långsiktiga kompetensutvecklingsprogram för kulturaktörer med hög utvecklingspotential.

2. Kulturens infrastruktur och miljöer

- Utveckla Gaaltje till ett sydsamiskt museum.
- Bygga ny konsert- och kongresslokal som möter framtida behov.
- Öppna en permanent konsthall.
- Skapa pilotprojekt med lokala curatorer för platsaktivering. (se exempel från Antwerpen i Omvärldsbevakning)

3. Samiska perspektiv

- Etablera ett sydsamiskt språkcentrum permanent.
- Fördjupa samarbete mellan samiska kulturskapare, Jamtli och institutioner i Norge.

4. Gestaltad livsmiljö

- Införa kulturljudzoner eller utpekade kulturområden i stadsplaneringen.
- Använda Jamtlis kompetens i större stadsutvecklingsprocesser.
- Vidareutveckla stadskärnan som levande kulturell miljö.

5. Barn, unga och lärande

- Utveckla kulturskolan med fler konstområden och öppna aktiviteter.
- Stärka estetiska programmen på gymnasiet.
- Fördjupa samarbeten mellan skola, kulturskola och fria aktörer.

6. Samverkan och synlighet

- Etablera samverkansplattformen permanent, exempelvis med samverkansgruppen för kulturell utveckling som bas.
- Utveckla en långsiktig kommunikationsstrategi med tydligt ansvar för kulturfrågor.
- Synliggöra Creative Cities-nätverket och gastronomi i stadens gestaltning och marknadsföring.

7. Kulturen i samhällsutvecklingen

- Skapa en kulturfond tillsammans med kommun, region, näringsliv och filantropi.
- Utveckla kopplingar mellan kultur, idrott och gastronomi i evenemang och platsutveckling.
- Etablera ett idrottsmuseum i anslutning till Jamtli.
- Tillsammans med Region Jämtland Härjedalen vidareutveckla interregionalt samarbete med i första hand Region Västernorrland, exempelvis gemensamma turnéslingor och kompetensutbyte.

Att börja med

Utredningen föreslår en bred palett av åtgärder och arbetet är långsiktigt. Det är dock viktigt att vissa åtgärder kommer ingång utan dröjsmål, med tanke på den förtroendeklyfta som uppstått mellan kommunen och kulturaktörerna i kulturhusdiskussionen. Vi föreslår att man börjar med följande åtgärder:

- Utse en samverkansgrupp för kulturell utveckling. Det här är ett långsiktigt arbete som bör påbörjas snarast.
- Inför ett ateljé- och produktionsstöd.
- Skapa ett konstnärstipendium i samarbete med Gaaltije.
- Ge kulturaktörer stöd vid ansökningar om finansiering via kommunens projektkontor.

- Inrätta en funktion som kulturlots för kulturskapare som söker lokal.
- Undersök möjligheten att införa så kallade kulturljudzoner i delar av stadskärnan.
- Skapa en kulturbank för prova-på-aktiviteter.
- Arrangera återkommande kulturfrukostar.
- Ta initiativ till en årlig kulturnatt.
- Avsätt del av evenemangspotten för kulturevenemang.

Avslutande reflektioner

Östersunds kommun befinner sig i ett momentum för kulturutveckling, efter att en parlamentarisk grupp enats om en fortsatt inriktning för arbetet med kulturlokaler. Att utreda behoven för bild och form, musik och bibliotek var för sig har skapat möjligheter att ta sig vidare efter en lång period av osäkerhet. Samtidigt är det avgörande att konkreta satsningar nu genomförs, då den utdragna processen har påverkat kulturaktörernas förtroende för kommunen. För att undvika ytterligare förtroendeförluster behöver kommunen tydligt visa att satsningarna även syftar till att stärka kulturlivet. Med riktade insatser och lyhördhet finns förutsättningar för att de starka kulturaktörerna i Östersund väljer att fortsätta utvecklas på platsen.

Bristen på kulturinstitutioner och den allmänt svaga kulturella infrastrukturen gör att det finns ett stort behov av att arbeta tillsammans med regionen för att bygga upp strukturer för kultur som idag saknas, till exempel genom interregionalt samarbete. Hur kan kulturutbudet i Östersund öka och bli mera mångfacetterat genom ett fördjupat samarbete med regionerna i norr liknande det som finns i Regionsamverkan Sydsverige?

Källor

Skriftligt material

Riktlinje kultur. Östersunds kommun, 2022

Strategi för kultur. Östersunds kommun, 2022

Näringslivsstrategi för hållbar tillväxt 2022–2026. Östersunds kommun, 2021

Strategi för Östersunds biblioteksverksamhet. Östersunds kommun, 2023

Slutrapport för politisk beredningsgrupp – Kulturhus. Östersunds kommun, 2024

Planeringsdirektiv konstpolicy. Östersunds kommun, 2025

Riktlinje för konst och kultur i förskola och skola i Östersunds kommun. Östersunds kommun, 2025

Behovsanalys: Förstudie för Konsthall i Vagnverkstaden. Östersunds kommun, 2025

Kulturen i Östersund. En undersökning om utbud, upplevelser, attraktivitet. Östersunds kommun, 2024

Regional kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024–2027. Region Jämtland Härjedalen, 2021

Kultur i Norr. Region Norrbotten, Region Västerbotten, Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen.

Uppföljning av plan för kulturella och kreativa branscher i Jämtland Härjedalen. Region Jämtland, 2024

Nya Remonthagen. En ny stadsdel i Östersund. Stiftelsen Jamtli, 2025

Regeringens skrivelse 2023/24:111. Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher. Regeringen, 2024

Kultursamverkansmodellen, uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2023. Kulturrådet 2024

Kulturhus i Sverige, Kulturfakta 2025:2. Myndigheten för Kulturanalys, 2025

Utvärdering och analys, Privat kulturfinansiering. Myndigheten för Kulturanalys, 2024

Kraftfält, Litteraturöversikt och fokusgrupper KKN Östersund (presentation). Mittuniversitetet, 2025

Malm, M. Johansson, M. 2022. Michael Johansson. *Kulturens plats i framtidens Luleå.* MAA Studio, 2023.

Bokstad, T. 2022. *Villkoren för samisk kultur.* Viermie K och Kultur i Norr

Mazzucato, M. 2025. *The Public Value of Arts and Culture: Investing in Arts and Culture to Reimagine Economic Growth in the 21st Century.* UCL Institute for Innovation and Public Purpose, London

Webbkällor:

www.ostersund.se

www.ostersundspulsen.se

www.skanska.se

www.lulea.se

www.kiruna.se

www.varberg.se
www.viborg.dk
www.malmo.se
www.uppsala.se
www.institutforx.dk
www.antwerpen.be

Intervjupersoner och uppgiftslämnare

Anders Fällström, Mittuniversitetet
Anders Sunesson, bildkonstnär, Härke konstcentrum
Anna Amelin, Östersunds kommun
Anna Thelin, Estrad Norr
Anna-Carin Svedén, Östersunds kommun
Anna-Karin Lindeberg, Länsförsäkringar Jämtland
Anna Söderbäck, Region Jämtland Härjedalen
Anna Åberg, Östersunds kommun
Anneli Kent, Östersunds konstklubb
Andréa Viktorsson, Storsjöran evenemang AB
Anton Sävström, Östersunds kommun
Charina Knutson, Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik
Clara Bodén, filmkonstnär och producent
Elin Vikström Aloandersson, Gaupa
Effie Kourlos, vice ordförande i Kommunstyrelsen
Hugo Nylander, Storsjöteatern
Jerker Bexelius, Gaaltije
Joakim Halvarsson, Östersunds kommun
Johan Hemmingsson, Region Jämtland Härjedalen
Johanna Leymann, Östersunds kommun
Jon Söder, Östersunds kommun
Jonas Fryksborn, Diös Fastigheter
Jenny Grip, Samling Näringsliv
Jenny Persson, konstnär, även lärare på kulturskolan
Karin Thomasson, Östersunds kommun
Kata Wennberg, Östersunds kommun

Kristina Ernehed, Heimbygda
Lennart Jonsson, Östersunds konstklubb
Lisa Engman Roos, Scenkonst Östersund
Linda Pettersson Ödbring, konstnär, Institutet för Raketa
Lovisa Högberg, Mittuniversitetet
Magnus Ottelid, författare
Malin Palmqvist, frilansande kulturjournalist
Maj Eriksson, Östersunds bibliotek
Maria Ahlström, Härke konstcentrum
Maria Nyberg Ståhl, Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen
Martin Johansson, Undantaget
Mattias Schindele, Östersunds Orkesterförening
Mia Persson, Hej Främling
Mikael Jonsson, Destination Östersund
Morgan Hall, Stuck on
Naeima Yaqoub, Hej Främling
Niklas Daoson, ordförande i Kommunstyrelsen
Olov Amelin, Stiftelsen Jamtli
Patricia Fjellgren, Östersunds kommun
Sara Norling, Ung Kultur, Region Jämtland Härjedalen
Sture Espwall, Östersunds konstklubb
Sylvia Nord, Östersunds kommun
Therese Larsson Seglert, Östersunds kommun
Theresia Grön, Region Jämtland Härjedalen

Vi har använt oss av AI-genererade språkmodeller för viss sammanställning av material. Vi har i första hand använt Open AI Chat GPT 4 och 5.

